वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन

आ.व. २०८०/०८१

नेपाल सरकार

वन तथा वातावरण मन्त्रालय

सिंहदरबार, काठमाडौं

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन

आ.व. २०८०/०८१

नेपाल सरकार

वन तथा वातावरण मन्त्रालय

सिंहदरबार, काठमाडौं

प्रकाशक : वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

प्रतिलिपि अधिकार : वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

आवरण पृष्ठ तस्वीर सौजन्य :
अग्रभाग : मनास्लु हिमाल- विष्णुसिंह ठकुरी
डमरूसहितको पाटेबाघ- चुङ्वा शेर्पा
अन्य- मन्त्रालय मातहतका र मन्त्रालय सम्बद्ध निकायहरूबाट
पृष्ठभाग : मन्त्रालय मातहतका र मन्त्रालय सम्बद्ध निकायहरूबाट

मुद्रण : एनी टाइम प्रिन्टिङ एण्ड सप्लायर्स प्रा.लि.
www.anytimeprinting.com.np

नेपाल सरकार

वन तथा वातावरण मन्त्रालय

दुई शब्द

नेपाल सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७४ को अधीनमा रही पन्ध्रौं पञ्चवर्षीय योजना, आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को नेपाल सरकारको नीति तथा कार्यक्रम र बजेट बक्तव्यमा उल्लिखित वन तथा वातावरण मन्त्रालयसँग सम्बन्धित परिमाणात्मक एवम् विषयगत लक्ष्य के, कति हासिल भए भन्ने जानकारी गराउने उद्देश्यले यो वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन प्रकाशन गरिएको छ।

वन तथा वातावरण मन्त्रालयले वनक्षेत्र र समग्र संरक्षण क्षेत्रसमेत गरी नेपालको क्षेत्रफलको करिब ६० प्रतिशत भू-भागलाई सुरक्षा, संरक्षण, व्यवस्थापन र नियमन गर्दै आएको छ। क्षेत्रफलको हिसाबले हाल यस क्षेत्रमा कार्यरत जनशक्तिले यो कार्य सहजताकासाथ निर्वहन गर्नु निश्चय नै चुनौतीपूर्ण र जटिल छ। यद्यपि, उपलब्ध जनशक्तिको लगनशीलता र कर्तव्यपरायणताले यो चुनौतीपूर्ण कार्य सम्भव भएको भन्ने मलाई लागेको छ। यस कार्यका लागि म यस क्षेत्रमा प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्षरूपमा जोडिनुभएका विशेषतः राष्ट्रसेवक कर्मचारी साथीहरू र अन्य महानुभावहरूलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु।

वन तथा वातावरण मन्त्रालय अन्तर्गत आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा २३ वटा आयोजनाहरू सञ्चालित थिए। जसमध्ये १९ वटा पहिलो प्राथमिकता प्राप्त आयोजना र ४ वटा दोस्रो प्राथमिकता प्राप्त आयोजना रहेका थिए। पहिलो प्राथमिकता प्राप्त आयोजना मध्ये "राष्ट्रपति चुरे तराई मधेस संरक्षण कार्यक्रम" राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाको रूपमा र "समृद्धिका लागि वन" नामक कार्यक्रम रूपान्तरणकारी आयोजनाको रूपमा रहेको छ। यी दुबै कार्यक्रम/आयोजनाहरू पारिस्थितिक प्रणालीको संरक्षण गरी प्राकृतिक अवस्था कायम गराउनको लागि महत्वपूर्ण रहेको ब्यहोरा यी आयोजनाको कार्य, भूमिका र यी आयोजनालाई उपलब्ध बजेटबाट ज्ञात हुन आउँछ। आगामी दिनमा यी कार्यक्रमलाई थप सशक्त बनाई पर्यावरण संरक्षण, जनताको जीवनस्तर सुधार र राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा उल्लेख्य योगदान पुऱ्याउने क्षेत्रको रूपमा स्थापित गर्न मन्त्रालय र सम्बद्ध निकाय थप जिम्मेवार हुनुपर्ने मैले ठानेको छु। साथै,

कार्यसम्पादनको क्रममा समन्वय, सहयोग र सहकार्यलाई व्यवहारमा उतारी थप नतिजामूलक बनाउन सबै पक्षको सक्रिय सहभागिता रहनेमा म विश्वस्त छु।

यस वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन वन तथा वातावरण मन्त्रालयसँग सम्बन्धित नीतिगत, कानूनी, सांगठनिक, व्यवस्थापकीय, कार्यक्रमगत र पर्यावरणीय आयामहरूलाई जानकारीमूलक ढंगले प्रस्तुत गरिएको हुँदा यस क्षेत्रको विषयमा ज्ञान आर्जन गर्न चाहने विद्यार्थी, शिक्षक, राष्ट्रसेवक कर्मचारी, अध्येता, अनुसन्धानकर्ता तथा आम पाठकका लागि उपयोगी हुनेछ भन्ने मैले विश्वास लिएको छु।

यस वार्षिक प्रगति प्रतिवेदनमा उल्लेख भएका उपलब्धिहरू सबैको साझा मेहनतको परिणाम हो। अतः यस कार्यका लागि म वन तथा वातावरण मन्त्रालयका माननीयमन्त्रीज्यू, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, राष्ट्रिय योजना आयोगप्रति आभार व्यक्त गर्दछु। साथै, मन्त्रालयका महाशाखा प्रमुखहरू, मातहतका निकायका प्रमुखहरू, विषयगत प्रदेश सचिवहरू, मन्त्रालयका सम्पूर्ण राष्ट्रसेवक कर्मचारी साथीहरू र विशेषरूपले यो प्रकाशनको तयारीमा समन्वय गर्ने सहसचिव बद्रिराज ढुङ्गाना र तयारी गर्ने अनुगमन तथा मूल्याङ्कन शाखा प्रमुख डा. राम सिंह थापा, शा.अ. धर्मराज भट्ट र व.अ. कुशल श्रेष्ठ लगायतका साथीहरूलाई धन्यवाद व्यक्त गर्दछु।

डा. दीपक कुमार खराल
सचिव

विषयसूची

खण्ड-१

सामान्य विवरण १

१.१ पृष्ठभूमि १

१.२ मन्त्रालयको दूरदृष्टि, लक्ष्य तथा उद्देश्य ३

१.२.१ सोच ३

१.२.२ लक्ष्य ४

१.२.३ उद्देश्य ४

१.३ प्रमुख नीति तथा कानूनहरू ६

१.३.१ नीतिहरू ६

१.३.२ ऐनहरू ६

१.३.३ नियमावलीहरू ७

१.३.४. निर्देशिकाहरू ७

१.३.५. कार्यविधिहरू ८

१.३.६. मापदण्डहरू ९

१.३.७ रणनीतिहरू/गुरुयोजना/कार्ययोजनाहरू ९

१.४ संगठनात्मक स्वरूप तथा व्यवस्था १०

१.५ वन तथा वातावरण मन्त्रालयको कार्यक्षेत्र १०

१.६ मन्त्रालय अन्तर्गतका महाशाखाहरूबाट सम्पादित हुने मुख्य मुख्य कार्यहरू १२

१.६.१ योजना अनुगमन तथा समन्वय महाशाखा १२

१.६.२ जलवायु परिवर्तन व्यवस्थापन महाशाखा १४

१.६.३ वन तथा जलाधार महाशाखा १५

१.६.४ वातावरण तथा जैविक विविधता महाशाखा १६

१.६.५ सहभागितामूलक वन महाशाखा १८

१.६.६ प्रशासन महाशाखा १९

खण्ड-२

आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को प्रगति २१

२.१ आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम अनुसारको प्रगति विवरण २१

२.२ मन्त्रालय अन्तर्गतका समिति/कम्पनी/निगम/कोषको प्रगति २४

२.३ आ.व. २०८०/०८१ मा विनियोजित बजेट तथा खर्चको विवरण २४

२.४ आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ मा वन तथा वातावरण मन्त्रालय तथा अन्तर्गतका निकायहरूबाट सम्पादित मुख्य कार्यहरू २९

२.४.१ वन तथा वातावरण मन्त्रालय २९

२.४.२ वन तथा भू संरक्षण विभाग ३१

२.४.३ राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग ३३

२.४.४ वनस्पति विभाग ३४

२.४.५ वातावरण विभाग ३६

२.४.६ वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र ३७

२.४.७ रेड कार्यान्वयन केन्द्र ३९

२.४.८ राष्ट्रपति चुरे तराई मधेस संरक्षण विकास समिति ३९

२.४.९. जलवायु उत्थानशील चुरे कार्यक्रम ४०

२.४.१० निगम/समिति/कोष/कम्पनकीको उपलब्धिहरू ४०

खण्ड-३

आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ मा वन तथा वातावरण मन्त्रालयको विभिन्न क्षेत्रगत प्रगति ४२

३.१ पन्ध्रौं योजना (आ.व. २०७६/०७७-२०८०/०८१) को नतिजा खाकामा उल्लिखित सूचकहरूको प्रगति ४२

३.२ आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को नीति तथा कार्यक्रम अनुसारको प्रगति ४६

३.३ आ.व. २०८०/०८१ मा वन तथा वातावरणले हासिल गरेका मुख्य उपलब्धिहरू ५३

खण्ड-४

मन्त्रालयले कार्यान्वयन गर्ने गरी भएका उच्चस्तरीय निर्णयहरूको कार्यान्वयन प्रगति ५६

४.१ राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समितिको बैठकको वनक्षेत्रसँग सम्बन्धित निर्णयहरू र कार्यान्वयन स्थिति ५६

खण्ड-५ ५९

अनुसूचीहरू ५९

अनुसूची १: राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त योजनाका लागि राष्ट्रिय/सरकारी वनक्षेत्र प्रयोग गर्न उपलब्ध गराइएको योजनाहरूको बिवरण (२०८०/०८१) ६०

अनुसूची २: वातावरणीय नियमन सम्बन्धी विवरण ८१

अनुसूची-३: आ.व. २०८०/०८१ को बेरुजु फछ्र्यौटको विवरण ९०

अनुसुची-४: वन तथा वातवरण मन्त्रालयसँग सम्बन्धित आयोजनाहरू ९२

अनुसुची-५: स्थलगत फोटो १००

खण्ड-१

सामान्य विवरण

१.१ पृष्ठभूमि

वन तथा वातावरण मन्त्रालयका प्रमुख जिम्मेवारीमा वन, वातावरण तथा जलवायु परिवर्तनका क्षेत्रहरू समावेश छन्। वन अन्तर्गत मूलतः वन, वन्यजन्तु, वनस्पति, जैविक विविधता र जलाधारहरूको दिगो, समावेशी र सहभागितामूलक व्यवस्थापन र तिनीहरूबाट प्राप्त वस्तु र सेवाको न्यायोचित उपयोग गर्ने विषय पर्दछन्। वातावरण कार्यक्षेत्र तर्फ तीनै तहका सरकार, समुदाय र निजीक्षेत्रको सहयोग र सहकार्यमा खासगरी प्रदूषण नियन्त्रण, फोहोरमैला व्यवस्थापन, हरियाली प्रवर्द्धन, वातावरणीय मापदण्डको निर्धारण र वातावरणीय प्रभावको नियमन रहेका छन्। जलवायु परिवर्तनतर्फ मानव समाज र प्राकृतिक वातावरणमा जलवायु परिवर्तनले पारेका वा पार्न सक्ने प्रभावहरूबाट बच्न अनुकूलनका उपयाहरूको खोजी र विस्तार गर्नु, त्यसका निम्ति अन्तर्राष्ट्रिय वित्त, प्रविधि र ज्ञानमा पहुँच बढाउनु, जलवायु परिवर्तनको न्यूनीकरण हुने गरी स्रोतको व्यवस्थापन गर्नु र हरितगृह ग्याँसको उत्सर्जनको नियमित मापन गर्नु जस्ता क्रियाकलापहरू रहेका छन्। यी तीनवटै कार्यक्षेत्रमा लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरण, अध्ययन-अनुसन्धान, क्षमता विकास र शासकीय सुधार प्रमुख अन्तरसम्बन्धित पक्षहरू हुन्। वन तथा वातावरण मन्त्रालयको आ.व. २०८०/०८१ को प्रगति प्रतिवेदन यस आर्थिक वर्षमा संचालित १९ वटा पहिलो प्राथमिकताप्राप्त र ४ वटा दोस्रो प्राथमिकताप्राप्त कार्यक्रम वा परियोजनाहरूको कार्य प्रगति र उपर्युक्त प्रमुख जिम्मेवारीहरूको वहन र तिनबाट प्राप्त उपलब्धिको सेरोफेरोमा केन्द्रित छ।

वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्रको प्रतिवेदन (२०२२) अनुसार नेपालको कुल भूभागको ४१.६९ प्रतिशत वन र ३.६२ प्रतिशत झाडी बुट्यान गरी वनले ढाकेको क्षेत्रफल कुल भूभागको ४५.३१ प्रतिशत रहेको छ। नेपालको वनलाई व्यवस्थापनका दृष्टिले निजी वन, राष्ट्रिय वन र संरक्षित क्षेत्रमा पर्ने वनका रूपमा वर्गीकरण गरिएको छ। राष्ट्रिय वनलाई सरकारद्वारा व्यवस्थित वन, सामुदायिक वन, साझेदारी वन, धार्मिक वन, कबुलियती वन र वन संरक्षण क्षेत्र (साविकको संरक्षित वन) को रूपमा व्यवस्थापन हुँदै आएको छ। आ.व. २०८०/०८१ को अन्तसम्ममा सामुदायिक वनतर्फ २३,६८२ उपभोक्ता समूह र २४,९०,१९४ हेक्टर वनक्षेत्र, साझेदारी वनतर्फ ३१ समूह र ७५,६१४ हेक्टर वनक्षेत्र, कबुलियती वन तर्फ ६,९७६ समूह वा संस्था र ४५,८४१.७४ हेक्टर वनक्षेत्र, (७,७३१ गरिबमुखी कबुलियती वन तर्फ

४४,३९८.७४ हेक्टर वनक्षेत्र, २४५ व्यावसायिक कबुलियती वन तर्फ १,४४३ हेक्टर वनक्षेत्र), धार्मिक वन तर्फ १८६ धार्मिक संस्थालाई २८९६.५७ हेक्टर वनक्षेत्र उपलब्ध गराइएको छ भने १० वटा वन संरक्षण क्षेत्रको कुल क्षेत्रफल १,९२,०२७ हेक्टर रहेको छ। जस मध्ये १,०३७ मध्यवर्ती सामुदायिक वनको २,११,२१३.०२ हेक्टर र ७५ वटा मध्यवर्ती कबुलियती वनको ३००.०१ हेक्टर एवम् ६ वटा मध्यवर्ती धार्मिक वनको ८५.३२ हेक्टर क्षेत्रफल रहेको छ।

सामुदायिक वन, साझेदारी वन लगायत समुदायमा आधारित वन व्यवस्थापनको रूपमा नेपालको कुल वनक्षेत्रको झण्डै ४० प्रतिशत वनक्षेत्र स्थानीय समुदायबाट संरक्षण तथा व्यवस्थापन हुँदै आएको छ। यी व्यवस्थापन पद्धतिहरूको मूल लक्ष्य जनसहभागिताद्वारा वनको दिगो व्यवस्थापन गरी वनबाट प्राप्त हुने वन पैदावार वा वस्तु र सेवाको उत्पादन तथा उत्पादकत्व बढाउनु, ती वस्तु वा सेवाको प्रशोधनबाट मूल्यअभिवृद्धि गर्नु र त्यसबाट वन व्यवस्थापनमा संलग्न समुदायको समृद्धि र अर्थतन्त्रमा समेत योगदान पुर्‍याउने रहेको छ। यसरी वनको व्यवस्थापन र उपयोग गर्दा जैविक विविधताको संरक्षण, निर्णय प्रक्रियामा महिलासहित स्थानीय समुदायको सहभागिता र लाभको न्यायोचित बाँडफाँडको सुनिश्चितताका लागि समेत एकीकृत प्रयास हुने गरेको छ।

रुद्राक्ष, खयर, सतिसाल, विजयसाल लगायतको विभिन्न महत्वपूर्ण वनस्पति प्रजातिहरूको वन बीउ बगैंचाहरू व्यवस्थापन भइरहेको छ। साथै सिमल, ओखर, चाँप, सतिसाल, विजयसाल जस्ता लोपोन्मुख वनस्पति प्रजातिहरूको संरक्षण कार्ययोजना तयार भई प्रजाति संरक्षण कार्यक्रमहरू अगाडि बढाइएको छ। नेपाल विभिन्न बहुमूल्य जडीबुटीहरूको भण्डारको रूपमा रहेको छ। यस्ता महत्वपूर्ण वानस्पतिक स्रोत तथा जडीबुटीहरूको अध्ययन, अनुसन्धान, अभिलेखीकरण र गुण पहिचान गर्दै प्रविधि विकास गरी खेती विस्तारका कार्यहरू सञ्चालन गरिएको छ। एकातर्फ आर्थिक महत्वका जडीबुटीहरूको खेती विस्तार, व्यावसायीकरण र मूल्य अभिवृद्धि सहित अन्तर्राष्ट्रिय बजारसम्म निकासी प्रवर्धन गर्ने कार्य भइरहेको छ भने अर्कोतर्फ लोपोन्मुख जडीबुटी प्रजातिहरूको दिगो संरक्षण र उपयोगका कार्यक्रमहरू कार्यान्वयनमा रहेको छ।

नेपालको भौगोलिक बनावट भू-क्षय, बाढी पहिरो, माटोको थिग्रीकरण लगायतका जलाधारीय जोखिममा रहेको अवस्थामा नदी प्रणालीमा आधारित वृहत जलाधार व्यवस्थापनका कार्यहरूलाई एकीकृत रूपमा अगाडि बढाइएको छ। भौगोलिक हिसावले अत्यन्त सम्वेदनशील अवस्थामा रहेको चुरेक्षेत्रको संरक्षणको लागि राष्ट्रपति चुरे तराई मधेस संरक्षण विकास कार्यक्रम सञ्चालनमा रहेको छ। चुरे र भावर तथा तराई क्षेत्रको अन्योन्याश्रित सम्बन्धलाई मध्यनजर गरी तल्लो

तटीय र माथिल्लो तटीय सम्बन्धको आधारमा संरक्षण र व्यवस्थापनका कार्यहरू भइरहेको छ।

नेपालमा रहेका ११८ किसिमका पारिस्थिकीय प्रणालीहरूमध्ये हालसम्म ८० किसिमका पारिस्थिकीय प्रणालीहरू संरक्षित क्षेत्रभित्र पर्दछन्। यी पारिस्थिकीय प्रणालीहरूको संरक्षण तथा व्यवस्थापन गर्ने उद्देश्यले १२ राष्ट्रिय निकुञ्ज, १ वन्यजन्तु आरक्ष, १ शिकार आरक्ष, ६ संरक्षण क्षेत्र र १३ मध्यवर्ती क्षेत्र घोषणा भई संरक्षण तथा व्यवस्थापकीय कार्यहरू सञ्चालन हुँदै आएका छन्। यी संरक्षित क्षेत्रहरूले नेपालको कुल भू-भागको २३.३९ प्रतिशत अर्थात् ३४,४१९.७५ वर्ग किलोमिटर क्षेत्र समेटेको छ। यसको साथै २ वटा प्राणी उद्यानहरू स्थापना भई निर्माणाधीन अवस्थामा रहेका छन्।

नेपालको वनमा कुल कार्बन संचिति १ अर्व ५ करोड ५० लाख टन (औसत १७६.९५ टन प्रति हेक्टर) रहेको अनुमान गरिएको छ जसमध्ये ६१.५३ प्रतिशत रुखमा (जीवित सुखड खडा, ढलापडा र सतहमुनिको भागसमेत) ३७.८० प्रतिशत माटोमा र ०.६७ प्रतिशत पातपतिंगरमा रहेको छ। यसको अतिरिक्त नेपालमा ६ लाख ४८ हजार हेक्टर बुट्यान क्षेत्र (कुल क्षेत्रफलको ४.३८ प्रतिशत) रहेको छ जसमा करिव ६ करोड ९ लाख टन (औसतः १०५.२४ टन प्रति हेक्टर) कार्बन संचिति रहेको छ।

वातावरण व्यवस्थापनतर्फ हालसम्म ३५० भन्दा बढी ठूला आयोजनाहरूको वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन र हजारौंका संख्यामा रहेका मझौला तथा साना आयोजनाहरूको प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन स्वीकृत भई प्रतिकूल वातावरणीय प्रभावलाई न्यूनीकरण गर्ने र अनुकूलता बढाउने गरी वातावरण व्यवस्थापन योजना कार्यान्वयन गर्ने प्रयासहरू भइरहेको अवस्था छ। औद्योगिक प्रतिष्ठानमा नियमित र आकस्मिक अनुगमन गरी मापदण्ड पालना गर्ने, गराउने कार्य भइरहेको छ। सवारी साधनहरूमा प्रदूषण जाँच गर्ने प्रकृया शुरु भएको छ। शहरी क्षेत्रमा विभिन्न प्रकारका वातावरणीय प्रदूषण रोकथाम तथा न्यूनीकरण गर्न फोहरमैला व्यवस्थापन, मापदण्ड विपरीत बनेका पोलिथिनको झोलाको प्रयोगलाई नियन्त्रणका साथै विभिन्न जनचेतनाका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिएको छ। यसै गरी शहरी वन तथा उद्यानका कार्यक्रमहरूबाट प्रदूषण न्यूनीकरण तथा शहरी क्षेत्रको सौन्दर्य अभिवृद्धि गर्ने प्रयास भएको छ।

१.२ मन्त्रालयको दूरदृष्टि, लक्ष्य तथा उद्देश्य

१.२.१ सोच

सफा, स्वच्छ तथा हरित वातावरण, जलवायु समानुकूलित समाज र वनक्षेत्रको व्यवस्थित दिगो व्यवस्थापनबाट नेपालको आर्थिक, सामाजिक र सांस्कृतिक समृद्धि र सुखमा योगदान।

१.२.२ लक्ष्य

वन तथा वातावरण मन्त्रालयको लक्ष्य निम्नाननुसार छन्।

- वन, जैविक विविधता र जलाधार क्षेत्रको दिगो र सहभागितात्मक व्यवस्थापनबाट वातावरणीय सन्तुलन र दिगो विकास कायम राख्दै वनजन्य उद्यम तथा पर्यापर्यटनको विकास एवम् वन्यजन्य वस्तु तथा सेवाको उत्पादन, मूल्य अभिवृद्धि एवम् न्यायोचित वितरण मार्फत अर्थतन्त्रमा योगदान वृद्धि गर्ने।
- वातावरणीय क्षेत्रमा प्रदूषण नियन्त्रण, फोहोरमैला व्यवस्थापन र हरियाली प्रवर्द्धन गरी नागरिकको स्वच्छ र स्वस्थ वातावरणमा बाँच्न पाउने अधिकारको सुनिश्चित गर्ने।
- जलवायु परिवर्तन क्षेत्रमा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि तथा प्रतिकूल प्रभावको न्यूनीकरणबाट दिगो समाज निर्माणमा योगदान गर्ने।

१.२.३ उद्देश्य

वन तथा वातावरण मन्त्रालयको नीतिगत उद्देश्य निम्नानुसार छन।

राष्ट्रिय वन नीति २०७५

- ➢ वनक्षेत्रको उत्पादकत्व, उत्पादन र वातावरणीय सेवामा अभिवृद्धि गर्ने.
- ➢ वन पैदावारमा आत्मनिर्भर भई मूल्य अभिवृद्धि सहित निर्यात प्रवर्द्धन गर्ने।
- ➢ संरक्षित क्षेत्र सिमसार क्षेत्र तथा वन व्यवस्थापन पद्धतिहरूबाट पर्यटन प्रवर्द्धनमा उल्लेख्य योगदान पुऱ्याउने।
- ➢ वन, वनस्पति, वन्यजन्तु तथा जैविक विविधताको संरक्षण पुनर्स्थापना र दिगो उपयोग गर्ने।
- ➢ वनक्षेत्रको संरक्षण र सोको बहुआयामिक उपयोग गर्ने।
- ➢ फलफूल लगायतका कृषि वनको विकास र संरक्षण गरी वनक्षेत्रलाई आर्थिक उपार्जनको माध्यमको रूपमा विकास गर्ने।
- ➢ हालको वनक्षेत्रलाई घट्न नदिई विभिन्न प्रकारबाट क्षति भएका वनको पुनर्स्थापना गर्ने।
- ➢ जलाधार क्षेत्रहरूको एकीकृत व्यवस्थापनबाट जल र भूमिको संरक्षण गर्ने।

- कार्बन उत्सर्जन न्यूनीकरण गर्ने नेपालको समग्र लक्ष्यमा वनक्षेत्रबाट योगदान पुऱ्याउने।
- वनक्षेत्रको शासकीय सुधार गर्दै प्राप्त लाभको न्यायोचित वितरण गर्ने।
- वनक्षेत्रको अध्ययन अनुसन्धान शैक्षिक गुणस्तर तथा क्षमता अभिवृद्धि गर्ने।

राष्ट्रिय वातावरण नीति २०७६

- जल, वायु, माटो, ध्वनि, विद्युत्-चुम्बकीय तरङ्ग रासायनिक र रेडियोधर्मी लगायत सबै प्रकारका प्रदूषणको रोकथाम, नियन्त्रण र न्यूनीकरण गर्ने।
- घरेलु औद्योगिक तथा सेवा क्षेत्र लगायत सबै स्रोतबाट सिर्जित फोहोरमैलाको व्यवस्थापन गर्ने।
- शहरी तथा नगर क्षेत्रमा उद्यान विकास तथा हरियाली विस्तार गर्ने।
- विकासका सबै आयामहरूमा वातावरणीय चासोलाई मूलप्रवाहीकरण गर्ने।
- प्रदूषण पीडितलाई वातावरणीय न्यायको सुनिश्चतता गर्ने।
- वातावरण संरक्षण तथा प्राकृतिक स्रोतको दिगो व्यवस्थापनमा जनसहभागिता जुटाउने।
- वर्तमान तथा भावी पुस्ताबीचमा न्यायोचित हुने गरी प्राकृतिक तथा मानव निर्मित स्रोतहरूको उपयोग गर्ने।
- वातावरण संरक्षण र व्यवस्थापनका लागि शोध, अनुसन्धान र क्षमता अभिवृद्धि गर्ने।
- जमिनको प्रयोग भू-उपयोग योजना बमोजिम गर्ने।
- संभव भएसम्म उपलब्ध स्रोत साधनको पुनःप्रयोग र पुनःप्रशोधन गर्ने।

राष्ट्रिय जलवायु परिवर्तन नीति २०७६

- सङ्कटासन्न र जोखिमपूर्ण अवस्थामा रहेका व्यक्ति, परिवार, समूह र समुदायको जलवायु परिवर्तन अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि गर्ने।
- जलवायु परिवर्तनका प्रतिकूल प्रभावको जोखिममा रहेका पारिस्थितिकीय प्रणालीहरूको उत्थानशीलता विकास गर्ने।

- न्यून कार्बन उत्सर्जन विकासको अवधारणा अवलम्बन गर्दै हरित अर्थतन्त्रको प्रवर्द्धन गर्ने।
- जलवायु परिवर्तन न्यूनीकरण र अनुकूलनका लागि राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय स्रोतहरूको न्यायोचित परिचालन गर्ने।
- जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी अनुसन्धान, प्रविधि विकास र सूचना सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउने।
- राज्यका सबै तह र विषयगत क्षेत्रका नीति, रणनीति, योजना तथा कार्यक्रमहरूमा जलवायु परिवर्तनका विषयहरूलाई एकीकृत गर्ने।
- जलवायु परिवर्तन न्यूनीकरण तथा अनुकूलन कार्यक्रमहरूमा लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरणलाई मूलप्रवाहीकरण गर्ने।

१.३ प्रमुख नीति तथा कानूनहरू

१.३.१ नीतिहरू

१. घरपालुवा हात्ती व्यवस्थापन नीति, २०६०
२. जडीबुटी एवम् गैरकाष्ठ वन पैदावार विकास नीति, २०६१
३. राष्ट्रिय सिमसार नीति, २०६९
४. राष्ट्रिय वन नीति, २०७५
५. राष्ट्रिय जलवायु परिवर्तन नीति, २०७६
६. राष्ट्रिय वातावरण नीति, २०७६
७. राष्ट्रिय कृषि वन नीति, २०७६

१.३.२ ऐनहरू

१. राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९
२. नेपाल प्रकृति संरक्षण कोष ऐन, २०३९
३. भू तथा जलाधार संरक्षण ऐन, २०३९
४. बिरुवा संरक्षण ऐन, २०६४
५. संकटापन्न वन्यजन्तु तथा वनस्पतिको अन्तर्राष्ट्रिय व्यापारलाई नियमन तथा नियन्त्रण गर्ने ऐन, २०७३

६. वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६

७. वन ऐन, २०७६

१.३.३ नियमावलीहरू

१. राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण (पाँचौ संशोधन) नियमावली, २०७६

२. शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज नियमावली, २०७६

३. संकटापन्न वन्यजन्तु तथा वनस्पतिको अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार नियन्त्रण नियमावली, २०७६

४. वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७

५. वन नियमावली, २०७९

६. वन (पहिलो संशोधन) नियमावली, २०८०

७. नेपाल प्रकृति संरक्षण कोष नियमावली, २०४१

८. बिरुवा संरक्षण नियमावली, २०६६

९. मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावली, २०५२

१०. संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावली, २०५३

११. शिवपुरी-नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज नियमावली २०७६

१२. संरक्षण क्षेत्र सरकारी व्यवस्थापन नियमावली, २०५७

१३. नेपाल वन सेवा (गठन, समूह तथा श्रेणी विभाजन र नियुक्ति) नियमहरू, २०५१

१४. भू तथा जलाधार संरक्षण नियमावली, २०४२

१.३.४. निर्देशिकाहरू

१. जिल्ला वन पैदावार आपूर्ति समितिको कार्यविधि निर्देशिका, २०६३

२. जिल्ला वनक्षेत्र समन्वय समितिको गठन तथा सञ्चालन निर्देशिका, २०६८

३. भूकम्प पिडितहरूको लागी काठ उत्पादन, आपूर्ति र व्यवस्थापन निर्देशिका, २०७२

४. सामुदायिक वनको निर्देशिका, २०५२

५. वन विकास कोष स्थापना तथा सञ्चालन कार्यविधि निर्देशिका, २०६४

६. साझेदारी वन व्यवस्थापन निर्देशिका, २०६८

७. निजी वन विकास निर्देशिका, २०६८

८. खोटो संकलन (कार्यविधि) निर्देशिका, २०६४

९. सुनाखरी संकलन तथा खेती विकास (कार्यविधि) निर्देशिका, २०६९

१०. गैरसरकारी सेवा प्रदायकबाट सेवा प्राप्ति सम्बन्धी निर्देशिका, २०६१

११. यार्सागुम्बा व्यवस्थापन (सङ्कलन तथा ओसारपसार) निर्देशिका, २०७३

१२. शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज-मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन निर्देशिका, २०७३

१३. वन्यजन्तुमैत्री पूर्वाधार निर्माण निर्देशिका, २०७८

१४. वन्यजन्तुबाट भएको क्षतिको राहत वितरण निर्देशिका- २०८०

१५. वन पैदावार सङ्कलन तथा बिक्री वितरण निर्देशिका, २०७३

१६. सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको आर्थिक कार्यविधि निर्देशिका, २०७३

१७. मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन निर्देशिका, २०५६

१८. संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन निर्देशिका, २०५६

१९. राष्ट्रिय प्राणी उद्यान केन्द्र सञ्चालन निर्देशिका, २०७२

१.३.५. कार्यविधिहरू

१. वन्यजन्तुको आखेटोपहार व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यविधि, २०७२

२. व्यावसायिक प्रयोजनका लागि कबुलियती वन उपलब्ध गराउने कार्यविधि, २०६८

३. सुराकी खर्च परिचालन कार्यविधि, २०७२

४. संरक्षित क्षेत्र व्यवस्थापन योजना तयारी कार्यविधि, २०७३

५. वन्यजन्तु उद्धार एवम् उद्धार केन्द्र व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७३

६. संरक्षित क्षेत्रमा पूर्वाधार निर्माणको लागि जग्गा उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यविधि, २०८०

७. वन्यजन्तु वासस्थान व्यवस्थापन कार्यविधि, २०८०

८. राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त योजनाको लागि राष्ट्रिय वनक्षेत्र प्रयोग गर्ने सम्बन्धी मापदण्ड सहितको कार्यविधि, २०७६

९. हिमाली तथा पहाडी संरक्षित क्षेत्रभित्र साहसिक पर्यटकीय सेवाहरू सञ्चालन गर्ने सम्बन्धी कार्यविधि, २०६७
१०. संरक्षित क्षेत्र अनुसन्धान कार्यविधि, २०६९
११. सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्जभित्र होटल, लज तथा चिया पसल सञ्चालन कार्यविधि, २०७०
१२. लाङटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्रभित्र होटल, लज तथा चिया पसल सञ्चालन कार्यविधि, २०७०

१.३.६. मापदण्डहरू

१. सरकारी रुखहरू हटाउने सम्बन्धी मापदण्ड, २०७१
२. विदेशबाट काठ आयात गर्दा अपनाउनु पर्ने मापदण्ड, २०७३
३. व्यवसायिक रूपमा वन्यजन्तुको पालन, प्रजनन तथा उपयोग सम्बन्धी मापदण्ड, २०८०
४. मध्यवर्ती क्षेत्र (उद्योग स्थापना र सञ्चालन) मापदण्ड, २०८०
५. संरक्षण क्षेत्र (उद्योग स्थापना र सञ्चालन) मापदण्ड, २०८०
६. दिगो वन व्यवस्थापनको राष्ट्रिय मापदण्ड, २०८१

१.३.७ रणनीतिहरू/गुरुयोजना/कार्ययोजनाहरू

१. वनक्षेत्रको रणनीति, २०७२
२. वन अनुसन्धान रणनीति, २०७३
३. वनक्षेत्रको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन रणनीति, २०७३
४. नेपालको जैविक विविधता रणनीति तथा कार्ययोजना, (२०१४—२०२०)
५. चुरे तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना, २०७४
६. सोह्रौं योजना (आ.व २०८१/०८२-२०८५/०८६)
७. राष्ट्रिय रेडप्लस रणनीति, २०७५
८. राष्ट्रिय बृहत जलाधार व्यवस्थापन रणनीति-२०८०

१.४ संगठनात्मक स्वरूप तथा व्यवस्था

परिवर्तित व्यवस्थालाई अङ्गीकार गर्दै वन तथा वातावरण मन्त्रालयले पनि आफ्नो सांगठनिक संरचनामा परिवर्तन गरेको छ। नेपालको नयाँ संविधान जारी भए पश्चात भएको सांगठनिक पुनर्संरचना अनुसार संघमा वन तथा वातावरण मन्त्रालय रहेको छ भने ७ वटा प्रदेशहरूमा उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयहरू गठन भई उक्त मन्त्रालय अन्तर्गत रहने गरी सात ७ वटा प्रदेश वन निर्देशनालयहरू, ८४ वटा डिभिजन वन कार्यालयहरू, ५२६ वटा सव-डिभिजन वन कार्यालयहरू, १४ वटा भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालयहरू र ७ वटा वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र रहने व्यवस्था गरिएको छ। तर हालैका दिनमा प्रदेशको आवश्यकता अनुसार मन्त्रालयको नाम र कार्य जिम्मेवारीमा केही हेरफेर गरिएको छ। मधेश प्रदेशले ४ वटा, बागमती प्रदेशले ७ वटा, लुम्बिनी प्रदेशले ४ वटा र सुदुर पश्चिम प्रदेशले २४ वटा भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालयहरू थप गरेकाले हाल कुल जम्मा २५ वटा भू तथा जलाधार व्यवथापन कार्यालयहरू मार्फत प्रदेशहरूमा भू तथा जलाधार कार्यक्रमहरू सञ्चालन भइरहेका छन्।

वन तथा वातावरण मन्त्रालयमा माननीय मन्त्रीको नेतृत्वमा प्रशासकीय प्रमुखका रूपमा सचिव, ६ वटा महाशाखा र त्यस मातहतमा शाखाहरू रहेका छन्। प्रत्येक महाशाखा प्रमुखका रूपमा सहसचिव रहने व्यवस्था छ। मन्त्रालय अन्तर्गत सहसचिवले नेतृत्व गर्ने २ वटा केन्द्र (रेड कार्यान्वयन केन्द्र र वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र) सहित मन्त्रालय अन्तर्गत चारवटा विभाग (वन तथा भू-संरक्षण, राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण, वनस्पति र वातावरण) रहेका छन्। राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाको रूपमा मन्त्रालय अन्तर्गत राष्ट्रपति चुरे तराई मधेश संरक्षण विकास समिति रहेको छ। यसका अतिरिक्त मन्त्रालय मातहत जडीबुटी उत्पादन तथा प्रशोधन कम्पनी लिमिटेड, नेपाल वन निगम र वन पैदावार विकास समिति रहेका छन्। वन, जलाधार वातावरण, तथा जैविक विविधता संरक्षण र व्यवस्थापनका वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेटमध्ये केही कार्यक्रम यस मन्त्रालयले अन्तर्गतका निकायहरूबाट सिधै र केही सम्बन्धित प्रदेश मन्त्रालय र स्थानीय तहहरूलाई सशर्त रूपमा उपलब्ध गराई तीनै तहका निकायहरू बीचको आपसी समन्वय र सहकार्यमा विकास तथा संरक्षणका कार्यक्रमहरू कार्यान्वयनमा लगिएको छ।

१.५ वन तथा वातावरण मन्त्रालयको कार्यक्षेत्र

नेपाल सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७४ अनुसार वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट सम्पादन गरिने कार्यहरू निम्नानुसार रहेका छन्:

१. राष्ट्रिय वनसम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन;
२. राष्ट्रिय वनको सर्वेक्षण, वर्गीकरण, नाप नक्सा र सीमाङ्कन;
३. निजी वन, सार्वजनिक वन, सरकारी वन, धार्मिक वन, सामुदायिक वन, साझेदारी वन, कबुलियती वन, चक्ला वन सम्बन्धी नीति, कानून र मापदण्ड;
४. वन्यजन्तु र चराचुरुङ्गी सम्बन्धी नीति, कानून र मापदण्ड;
५. राष्ट्रिय निकुञ्ज, वन्यजन्तु आरक्ष तथा शिकार आरक्ष र सिमसार क्षेत्र सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजना तथा कार्यान्वयन;
६. हात्तीसार;
७. प्राणी उद्यान (चिडियाखाना) सम्बन्धी नीति, कानून र मापदण्ड;
८. मध्यवर्ती क्षेत्र तथा संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति र मापदण्ड;
९. जैविक विविधता, प्राकृतिक वातावरण संरक्षण, सदुपयोग र स्रोतको व्यवस्थापन;
१०. वन्यजन्तु, जैविक विविधता र वन पैदावार ओसारपसार एवम् अपराध नियन्त्रणसम्वन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन;
११. वनक्षेत्र अतिक्रमण र वनक्षेत्रको भू-उपयोगको परिवर्तन;
१२. वनस्पति उद्यान र वनस्पति पहिचान तथा अभिलेखीकरण सम्बन्धी नीति, कानून र मापदण्ड;
१३. हर्बेरियम व्यवस्थापन;
१४. वनस्पतिहरूको रासायनिक गुणहरूको परीक्षण, प्रयोगशाला, प्रत्यायन, प्रमाणीकरण र गुणस्तर;
१५. आनुवांशिक स्रोत, दुर्लभ तथा लोपोन्मुख प्रजाति र आयातित प्रजाति;
१६. वातावरण, जलवायु परिवर्तन, जलवायु परिवर्तन अनुकूलन, न्यूनीकरणसम्बन्धी नीति, कानून र मापदण्ड;
१७. कार्बन सेवा र कार्बन सञ्चिति;
१८. अन्तरप्रादेशिक जङ्गल, हिमाल, वन, संरक्षण क्षेत्र, जैविक विविधता तथा भू-जलाधार क्षेत्रको संरक्षण, सम्बर्द्धन र व्यवस्थापनसम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन;
१९. अन्तरदेशीय वन तथा वन्यजन्तुसम्बन्धी विषय;

२०. वन, वनस्पति, वातावरण तथा जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान;

२१. प्राकृतिक नदी नाला, ताल तलैया, पोखरी, सिमसार एवम् जलाधार क्षेत्रको वातावरणीय संरक्षण एवम् स्वच्छता कायम सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन;

२२. वायु र वायुमण्डलको गुणस्तर, मापदण्ड, अनुगमन र लेखाजोखा;

२३. हरित अर्थतन्त्र सम्बन्धी नीति र मापदण्ड;

२४. विकिरण, जल, ठोस, तापीय, नाभकीय, विद्युतीय, चुम्बकीय, रसायन, ध्वनि लगायतका प्रदूषण नियन्त्रण;

२५. हरितगृह ग्याँसको मापदण्ड र नियमन;

२६. राष्ट्रियस्तरमा वातावरणीय सूचना प्रणाली;

२७. वातावरणीय प्रभाव अध्ययनसम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन;

२८. राष्ट्रपति चुरे तराई मधेश संरक्षण विकास समिति, राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष;

२९. सशस्त्र वन रक्षक;

३०. मन्त्रालयसम्बन्धी राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थासँग सन्धि, सम्झौता, अभिसन्धि, सम्पर्क र समन्वय;

३१. मन्त्रालयसम्बन्धी सार्वजनिक संस्थान, प्राधिकरण, समिति, प्रतिष्ठान, कम्पनी आदिको सञ्चालन र नियमन;

३२. नेपाल वन सेवाको सञ्चालन।

१.६ मन्त्रालय अन्तर्गतका महाशाखाहरूबाट सम्पादित हुने मुख्य मुख्य कार्यहरू

१.६.१ योजना अनुगमन तथा समन्वय महाशाखा

- मन्त्रालयसँग सम्बन्धित आवधिक योजना, नीति कार्यक्रम, वार्षिक वजेट तथा कार्यक्रम तयार गर्ने, गराउने;
- कार्यक्रम तथा बजेटका सम्बन्धमा राष्ट्रिय योजना आयोग, अर्थ मन्त्रालय, सम्बन्धित आयोजना तथा अन्य निकायहरूसँग समन्वय गर्ने गराउने;
- स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रममा संशोधन गर्नुपर्ने अवस्थामा सो स्वीकृत गराई सम्बन्धित निकायमा पठाउने;

- मन्त्रालयसँग सम्बन्धित नीतिहरूको निर्माण, परिमार्जन वा संशोधनहरूको मस्यौदा तयार गर्ने, गराउने;
- अन्य मन्त्रालय तथा निकायहरूबाट सुझावका लागि पठाइएका कानून, नीति, रणनीति तथा अन्य दस्तावेजहरूको लागि सुझाव तयार गरी पठाउने;
- मन्त्रालयसँग सम्बन्धित रणनीति, निर्देशिका, मार्गदर्शन तथा कार्यविधिहरूको निर्माण, संशोधन, परिमार्जन सम्वन्धी कार्य गरी स्वीकृत गराउने;
- मन्त्रालयसँग सम्बन्धित ऐन, नियमावलीहरूको निर्माण, परिमार्जन वा संशोधनहरूको मस्यौदा तयार गर्ने;
- वन, वातावरण तथा जलवायु क्षेत्रका तथ्य तथ्याङ्क तथा सूचनाहरूको सङ्कलन, प्रशोधन, विश्लेषण र आवश्यकता अनुसार प्रकाशन गर्ने, गराउने;
- मन्त्रालयसँग सम्बन्धित वैदेशिक सहायताको लागि प्रस्तावहरू सङ्कलन, परिमार्जन तथा मस्यौदा तयार गरी अर्थ मन्त्रालय र सम्बन्धित दातृ निकायमा पेश गरी आवश्यकता अनुसार सम्पर्क र समन्वय गर्ने;
- मन्त्रालयसँग सम्बन्धित वैदेशिक सहयोगमा सञ्चालित आयोजनाहरूको कार्यक्रम, बजेट तयार गरी कार्यान्वयनका लागि आवश्यक समन्वय गर्ने गराउने;
- मन्त्रालय मातहतका संस्थान, समिति, कोषहरूको सम्पर्क बिन्दु भई कार्य गर्ने;
- मन्त्रालयको लैङ्गिक सम्पर्क बिन्दुको रूपमा संयोजन गर्ने;
- विकास सझेदारहरूसँग आवश्यकता अनुसार बैठक गर्ने र परियोजनाहरूको प्रगति अध्यावधिक गर्ने गराउने;
- दातृ निकायको सहयोगमा मन्त्रालयसँग सम्बन्धित चालु तथा सम्भावित परियोजनाहरूको विवरण अद्यावधिक गर्ने, गराउने;
- मन्त्रालय र अन्तर्गतका विभागहरू, केन्द्र, समिति, संस्थान, कोष, कम्पनी तथा परियोजनाहरूको कार्यक्रमको अनुगमन गरी पृष्ठपोषणको समेत व्यवस्था मिलाउने;
- मन्त्रालय र अन्तर्गतका विभागहरू, केन्द्र, समिति, संस्थान, कोष, कम्पनी तथा परियोजनाहरूबाट प्राप्त आवधिक एवम् वार्षिक प्रगति प्रतिवेदनहरू आवश्यकता अनुसार प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, राष्ट्रिय योजना आयोग लगायत तोकिएका निकायहरूमा म्यादभित्र पेश गर्ने;
- मासिक, त्रैमासिक र वार्षिक प्रगति समीक्षा र आवश्यकता अनुसार मन्त्रालयस्तरीय विकास समस्या समाधान बैठक गर्ने गराउने;

- मन्त्रालयसँग सम्बन्धित कार्यक्रम प्रभावकारी ढंगले सञ्चालनका लागि प्रदेश एवम् स्थानीय तहहरूसँग सम्पर्क र समन्वयको व्यवस्था मिलाउने;
- मन्त्रालयसँग सम्बन्धित विषयको अध्ययन, अनुसन्धान तथा क्षमता विकास कार्यमा विश्वविद्यालय, अनुसन्धान केन्द्र तथा शैक्षिक संस्थाहरूसँग समन्वय गर्ने गराउने;
- मन्त्रालयसँग सम्बन्धित विषयहरूमा क्षेत्रीय तथा अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थाहरूसँग समझदारी, समन्वय तथा सहकार्यको व्यवस्था मिलाउने;
- आवश्यकता अनुसार परराष्ट्र मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय र अर्थ मन्त्रालयहरूसँग समन्वय गरी दातृ निकाय, कूटनैतिक नियोग तथा विदेशी पाहुँनाहरूको मन्त्रालयसँगको भेटघाट तथा बैठकको व्यवस्था मिलाउने;
- यस महाशाखालाई तोकिए बमोजिमका अन्य कार्यहरू गर्ने।

१.६.२ जलवायु परिवर्तन व्यवस्थापन महाशाखा

- जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रमहरू तर्जुमा गर्न आवश्यक सहजीकरण गर्ने;
- जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान गर्ने, गराउने;
- जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी वार्षिक वस्तुस्थिति प्रतिवेदन तयारी र प्रकाशन गर्ने गराउने;
- जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि सम्झौताहरूको सम्पर्क बिन्दु भई काम गर्ने;
- जलवायु परिवर्तन सम्बन्धमा विभिन्न निकायहरू एवम् संघसंस्थाहरूबाट भए गरेका तथा हुने कार्यहरूको संयोजन एंव सहजीकरण गर्ने गराउने;
- जलवायु परिवर्तन परिषद्को बैठक आयोजनामा सहजीकरण गर्ने;
- जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा न्यूनीकरण सम्बन्धी कार्यक्रमहरू तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने, गराउने;
- जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी वार्ताको लागि आवश्यक राष्ट्रिय कार्यपत्रहरू तयार गर्ने गराउने;
- हरितगृह ग्याँसहरूको आधार तह (Reference Level) तयार गर्ने, अनुगमन गर्ने र आवधिक प्रतिवेदनहरू तयार गरी पेश गर्ने;

- जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी कार्यक्रमहरूको लागि प्राविधिक एंव आर्थिक सहयोग जुटाउन प्रस्तावहरू तयार गर्ने, गराउने;
- जलवायु परिवर्तन सम्बन्धमा गोष्ठी, कार्यशाला तथा तालिमको आयोजना गर्ने गराउने;
- जलवायु परिवर्तनबाट हुन सक्ने प्रभावलाई न्यून गर्न, गराउन अन्य कार्यहरू गर्ने, गराउने;
- स्वच्छ विकास संयन्त्र र कार्वन व्यापार सम्बन्धी कार्यको लागि Designated National Authority (DNA) भई कार्य गर्ने;
- हरितगृह ग्याँसको उत्सर्जन बढी गर्ने क्षेत्रको पहिचान गरी स्वच्छ ऊर्जा एवम् हरित उत्पादकत्व सम्बन्धी प्रवर्द्धनात्मक कार्य गर्ने गराउने;
- रेड कार्यान्वयन केन्द्रलाई प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने;
- अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिवद्धता अनुरूपको हरित गृह ग्याँस उत्सर्जन लगायतका राष्ट्रिय प्रतिवेदनहरू तयारी गरी पेश गर्ने;
- यस महाशाखालाई तोकिए बमोजिमका अन्य कार्यहरू गर्ने।

१.६.३ वन तथा जलाधार महाशाखा

- राष्ट्रिय वन तथा जलाधार सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रमहरू तर्जुमामा आवश्यक सहजीकरण गर्ने, गराउने;
- सरकारी वनक्षेत्रको सर्वेक्षण, नाप नक्सा र सीमा निर्धारणमा समन्वय गर्ने गराउने;
- सरकारी, सार्वजनिक, निजीक्षेत्र, कृषि वन, सहरी क्षेत्रमा वृक्षारोपण तथा वन विकासको आवश्यक व्यवस्था मिलाउने;
- राष्ट्रिय वनक्षेत्र, सरकारी घर जग्गा हस्तान्तरण, जग्गा सट्टाभर्ना, मुआब्जा, वन उपयोग तथा अन्य प्रयोजनलाई वनक्षेत्र उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यहरू गर्ने;
- अन्य प्रयोजनका लागि उपलब्ध गराइएको वनक्षेत्रको अभिलेख राख्ने, नियमित अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गरी, गराई पृष्ठपोषण गर्ने;
- वृहत् जलाधार, जलाधार, उप-जलाधार तथा सूक्ष्म-जलाधारहरूको अध्ययन अनुसन्धान गर्ने, गराउने;
- मरुभूमीकरण तथा भूमिको क्षयीकरणलाई सम्बोधन हुने कार्यक्रमहरूको लागि प्राविधिक एंव आर्थिक सहयोग जुटाउन प्रस्तावहरूको मस्यौदा तयार गर्ने;

- सिमसार तथा ताल तलैया क्षेत्रहरूको संरक्षण, व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गर्ने गराउने;
- नदी प्रणालीमा आधारित वृहत् जलाधार संरक्षण योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयनका लागि नीतिगत सहजीकरण गर्नु गराउनुको साथै भू-संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन सम्बन्धी आयोजनाहरूको कार्यक्रम गर्न समन्वय तथा सहजीकरण गर्ने, गराउने;
- बाढी-पहिरो जस्ता प्राकृतिक प्रकोप न्यूनीकरण सम्बन्धी आवश्यक रणनीतिक योजनाहरूको अवधारणा बनाई प्रदेश तहसँग समेत आवश्यक सहकार्य र समन्वयको वातावरण सिर्जना गर्ने;
- विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि आवश्यकता अनुसार अन्य निकायहरूसँग समन्वय तथा सहजीकरण गर्ने, गराउने;
- राष्ट्रपति चुरे तराई मधेश संरक्षण कार्यक्रम कार्यान्वयनमा समन्वय तथा सहजीकरण गर्ने, गराउने;
- भू तथा जलाधार व्यवस्थापन सम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान तथा जलाधार सूचना प्रणालीको विकास गर्ने, गराउने;
- मरुभूमीकरण, भूमिको क्षयीकरण तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय कार्यक्रमहरूको सम्पर्क बिन्दु भई कार्य गर्ने;
- यस महाशाखालाई तोकिए बमोजिमका अन्य कार्यहरू गर्ने।

१.६.४ वातावरण तथा जैविक विविधता महाशाखा

- वातावरण तथा जैविक विविधता सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमामा आवश्यक सहजीकरण गर्ने, गराउने;
- वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन अध्ययन, स्वीकृति सम्बन्धी कार्य गर्ने, वातावरणीय अनुगमन तथा परीक्षणका लागि आवश्यक व्यवस्था गर्ने, गराउने;
- प्रदूषण नियन्त्रण गर्नका लागि आवश्यक मापदण्ड निर्माण, कार्यान्वयन तथा अनुगमन लगायतका कार्यहरू गर्ने;
- प्राकृतिक स्रोतमा पर्ने वातावरणीय असरहरूको मूल्याङ्कन गर्ने, गराउने र सो सम्बन्धी प्राविधिक राय उपलब्ध गराउने;
- वातावरणीय मापदण्ड विकासका लागि अन्य मुलुकहरूमा अवलम्बन भइरहेका मापदण्डहरूलाई देशभित्र लागू गर्नका लागि अनुसन्धान गर्न सहयोग पुऱ्याउने;

- उद्योगहरूलाई सोझै वा स्थानीय तहहरूमार्फत प्रदूषण नियन्त्रण प्रमाणपत्र जारी गर्ने गराउने कार्यमा सहयोग पुऱ्याउने;
- वनजगंल एवम् वनजन्य वस्तुको संरक्षणको प्रयासमा प्रदूषण नियन्त्रण कार्यलाई प्राथमिकता दिनको लागि आवश्यक मार्गचित्र तयार गर्ने, गराउने;
- वातावरण संरक्षण कोष विकास एवम् विस्तार गर्नका लागि आवश्यक कार्य गर्ने, गराउने;
- वातावरण संरक्षण परिषद्को बैठक आयोजना गर्ने;
- वातावरण संरक्षण कोषबाट गरिने वार्षिक कार्यक्रम तर्जुमा सम्बन्धी कार्य गरी कार्यान्वयन गर्ने, गराउने;
- विकिरण तथा हानिकारक रसायनको आयात निर्यात नियमनका साथै अन्य क्षेत्रमा भएको प्रयोगबाट जनजीवनमा पर्ने र पर्न सक्ने प्रभाव बारे अध्ययन गरी आवश्यक सुरक्षा प्रणाली अवलम्बनका लागि सिफारिश गर्ने;
- वातावरण संरक्षण तथा प्रवर्द्धन एवम् व्यवस्थापनको लागि वातावरणीय सुशासन सम्बन्धी कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने, गराउने;
- राष्ट्रिय प्राथमिकताप्राप्त आयोजना सहजीकरणसँग सम्बन्धित कामको समन्वय गर्ने;
- जैविक विविधतासँग सम्बन्धित अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धिहरूको सम्पर्क बिन्दु भई काम गर्ने;
- जैविक विविधतासँग सम्वन्धित राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय कानून कार्यान्वयन गर्ने, गराउने;
- जैविक विविधता सम्वन्धी क्षमता विकासका कार्य गर्ने, गराउने;
- जैविक विविधताको अभिलेखीकरण तथा पञ्जीकरण सम्बन्धी विषयमा समन्वय गर्ने;
- जैविक विविधता सम्वन्धी महासन्धि तथा अभिसन्धिहरूको राष्ट्रिय रणनीति तथा कार्ययोजना एवम् राष्ट्रिय प्रतिवेदन तयारी गर्ने कार्य गर्ने, गराउने;
- जैविक विविधता सम्वन्धी भू-परिधीय कार्यक्रम र आयोजनाहरूको समन्वय र सहकार्य गर्ने, गराउने;
- जैविक विविधता संरक्षणमा परस्थानीय प्रजातिको संरक्षणको लागि वनस्पति उद्यान र प्राणी उद्यान लगायत हात्तीसार, चिडियाखाना व्यवस्थापन सम्वन्धी समन्वय गर्ने;

- वन जैविक प्रविधि सम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान तथा प्रविधि विकास सम्बन्धी काम गर्ने, गराउने;
- यस महाशाखालाई तोकिए बमोजिमका अन्य कार्यहरू गर्ने।

१.६.५ सहभागितामूलक वन महाशाखा

- समुदायमा आधारित वन व्यवस्थापन पद्धति सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमामा आवश्यक सहजीकरण गर्ने, गराउने;
- सामुदायिक वन, साझेदारी वन, गरिबमुखी कबुलियती वन, धार्मिक वन, मध्यवर्ती क्षेत्रका वन लगायत सहभागितामूलक वन व्यवस्थापन पद्धतिहरू सम्बन्धी अभिलेख राख्ने;
- सामुदायिक वन, साझेदारी वन, गरिबमुखी कबुलियती वन, धार्मिक वन, मध्यवर्ती क्षेत्रका वन लगायत सहभागितामूलक वन व्यवस्थापन पद्धतिहरू सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान गर्ने, गराउने;
- वन पैदावारमा आधारित उद्यम तथा उद्योगहरूको स्थापना, विकास र प्रवर्द्धनका लागि आवश्यक व्यवस्था गर्ने;
- वन प्रमाणीकरण (Forest Certification) का लागि आवश्यक समन्वय गर्ने;
- संरक्षणमुखी, उत्पादनमुखी एवम् पर्यापर्यटन प्रवर्द्धनमुखी सामुदायिक वनहरूमा दिगो व्यवस्थापनको सिद्धान्त बमोजिम व्यवस्थापन गर्न आवश्यक राष्ट्रिय नीति एवम् मापदण्ड तयारी सम्बन्धी कार्यहरू गर्ने, गराउने;
- उत्पादनमुखी सामुदायिक वनहरूको दिगो व्यवस्थापनका राष्ट्रिय आधार र सूचकहरू निर्माणका लागि आवश्यक सहजीकरणका कार्यहरू गर्ने, गराउने;
- सामुदायिक वनभित्रका वन्यजन्तुको संरक्षणका लागि आवश्यक समन्वय र सहजीकरण गर्ने;
- सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कोष परिचालन बारे राष्ट्रिय नीति एवम् कानून निर्माण सम्बन्धी कार्यहरू गर्ने, गराउने;
- सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरूको संस्थागत दिगोपना, समावेशी प्रतिनिधित्व एवम् निर्णय प्रक्रियामा सहभागिताको लागि नीतिगत कार्यहरू गर्ने गराउने;
- सहभागितामूलक वन डढेलो नियन्त्रण एवम् रोकथाम सम्वन्धी नीतिगत कार्यहरू गर्ने, गराउने;

- वन श्रमिक, वन हेरालु, सामुदायिक वनहरूको संरक्षण, व्यवस्थापनमा आवश्यक दक्ष जनशक्तिको योग्यता तथा कार्यसूचीको मापदण्ड निर्माण सम्वन्धी कार्यहरू गर्ने, गराउने;
- सहभागितामूलक वन व्यवस्थापन पद्धतिहरूको स्थानीय, प्रदेश एवम् केन्द्रीय तहसँगको अन्तरसम्बन्ध एवम् समन्वय सम्बन्धी आवश्यक राष्ट्रिय कार्यविधिको निर्माण गर्ने, गराउने;
- साझेदारी वनको समूह, स्थानीय, प्रदेश एवम् केन्द्रसँगको साझेदारिता, लाभको वितरण सम्बन्धी मापदण्ड निर्माणका लागि समन्वय तथा सहजीकरण गर्ने, गराउने;
- सहभागितामूलक वन व्यवस्थापन समूहहरूको क्षमता विकास, हरित रोजगारीको अध्ययन अनुसन्धान गर्ने, गराउने;
- उच्च मूल्यका वनजन्य जडीबुटी र गैह्रकाष्ठ वन पैदावारहरूको उत्पादन, प्रवर्द्धन र बजारीकरण प्रवर्द्धन सम्बन्धी आवश्यक व्यवस्था मिलाउने;
- वन तथा वनजन्य उद्योगको लागि कच्चा पदार्थ उपलब्ध गराउने सम्बन्धमा मापदण्ड तयार गर्ने साथै सो सम्बन्धी राजश्व, शुल्क, महशुल आदिको वारेमा राय प्रतिक्रिया उपलब्ध गर्ने, गराउने;
- सहभागितामूलक वन सम्बन्धी गोष्ठीहरूको आयोजना, समन्वय, सहभागिता सम्बन्धी कार्यहरू गर्ने, गराउने;
- पर्वतीय विकाससँग सम्बन्धित कार्यक्रम, बैठक, गोष्ठी र सम्मेलनहरूको आयोजना गर्ने, र मन्त्रालयले प्रतिनिधित्व गर्नु पर्ने भए सहभागी हुने;
- यस महाशाखालाई तोकिए बमोजिमका अन्य कार्यहरू गर्ने।

१.६.६ प्रशासन महाशाखा

- मन्त्रालय र अन्तर्गतका निकायहरूको जनशक्ति व्यवस्थापन, आर्थिक प्रशासन र आन्तरिक व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउने;
- मन्त्रालयको जिन्सी व्यवस्थापन र मर्मत सम्भार सम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउने;
- भौतिक सम्पत्तिको सुरक्षा, मर्मत सम्भार आदि गर्ने, गराउने;
- सार्वजनिक खरिद ऐन, नियमावली बमोजिम सरकारी खरिद सम्बन्धी कार्य गर्ने, खरिद भएको जिन्सी सामानको दाखिला, निरीक्षण र खर्च सम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउने;

- लिलाम बिक्री सम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउने;
- मन्त्रालय र अन्तर्गतका निकायहरूको बेरुजु फछ्र्यौट गर्ने, गराउने;
- मन्त्रालय र अन्तर्गतका निकायहरूको जनशक्ति विकास सम्बन्धी कार्यहरू गर्ने, गराउने;
- मन्त्रालय र अन्तर्गतका निकायबाट सम्पादित कार्यका विषयमा प्राप्त उजुरी, गुनासो आदिको जाँचबुझ तथा छानविन सम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउने;
- कर्मचारीहरूको गुनासो सम्बोधन सम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउने;
- मन्त्रालयको पुस्तकालय व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउने;
- कर्मचारीहरूको विभागीय कारवाही तथा पुरस्कार लगायतका कार्यहरू गर्ने गराउने;
- मन्त्रालयसँग सम्बन्धित कर्मचारीहरूको अध्ययन, असाधारण लगायतका बिदाहरू सम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउने;
- अख्तियार दुरूपयोग अनुसन्धान आयोग, सुशासन इकाइ र प्रशासन सुधार सम्बन्धी कार्यको सम्पर्क बिन्दुको रूपमा काम गर्ने, गराउने;
- वनक्षेत्रको सांगठनिक एवम् प्रशासनिक प्रक्रियाको व्यवस्थापन सम्बन्धमा आवश्यक Standard Operating Procedure (SOP) बनाउने;
- मन्त्रालयसँग सम्बन्धित वैदेशिक भ्रमणको मनोनयन सम्बन्धी कार्य गर्ने;
- अन्य शाखा तथा महाशाखाको कार्य विवरणमा अस्पष्टता भएमा स्पष्ट पार्ने;
- यस महाशाखालाई तोकिए बमोजिमका अन्य कार्यहरू गर्ने।

आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को प्रगति

२.१ आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम अनुसारको प्रगति विवरण

यस खण्डमा वन तथा वातावरण मन्त्रालय र अन्तर्गतका निकायहरूबाट आ.व. २०८०/०८१ मा कार्यान्वयन भएका पहिलो प्राथमिकता प्राप्त (P1) तथा दोश्रो प्राथमिकता प्राप्त (P2) कार्यक्रम/आयोजना/परियोजनाहरूको तुलनात्मक भौतिक तथा वित्तीय प्रगति विवरण क्रमशः तालिका २.१ र २.२ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका २.१ः पहिलो प्राथमिकताप्राप्त (P1) कार्यक्रमको भौतिक तथा वित्तीय प्रगति

प्रगति प्रतिशतमा

क्र.सं.	आयोजना/कार्यक्रमहरूको नाम	बजेट शीर्षक	आ.व.२०७९/८०		आ.व. २०८०/८१	
			भौतिक	वित्तीय	भौतिक	वित्तीय
१	वन तथा वातावरण मन्त्रालय	३२९०००११	८५	८३.२	८३	४४.५
२	वन तथा भू-संरक्षण विभाग	३२९०१०११	८१.३५	७०.३८	८१.९२	७८.२८
३	डिभिजन वन कार्यालयहरू (वन सुरक्षा सैनिक समेत)	३२९०१०१२	४८.४३	७२.५	६०	४७.९४
४	वनस्पति विभाग	३२९०२०११	९५.४	८९.१	९९.६७	८३.२७
५	राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग	३२९०३०११	८४.०४	८३.७१	९१.३५	८८.७३
६	वन अनुसन्धान तथा सर्भेक्षण विभाग	३२९०४०११	७५.४७	८०.३७	८९.६९	७४.०८

क्र.सं.	आयोजना/कार्यक्रमहरूको नाम	बजेट शीर्षक	आ.व.२०७९/८०		आ.व. २०८०/८१	
			भौतिक	वित्तीय	भौतिक	वित्तीय
७	वातावरण विभाग	३२९०५०११	८६.१	४८.६५	९८.८७	७२.३९
८	जडीबुटी विकास कार्यक्रम	३२९०२१०१	६९.७७	८१.९	९७.९६	९२.९२
९	राष्ट्रिय वन विकास तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम	३२९०११०१	५४.१६	७०.०१	७०.९२	५२.७१
१०	जैविक विविधता तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यक्रम	३२९०११०७	३१.५९	१२.३६	३१.८३	१२.०४
११	राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा आरक्ष आयोजना	३२९०३१०१	८४.०४	८३.७१	८०.४५	७५.२२
१२	रेड फरेष्ट्री तथा जलवायु परिवर्तन कार्यक्रम	३२९००१०२	६२	६१.४९	९५.७८	७६.३९
१३	राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम	३२९००१०४	९२.२०	९१.२३	९०.७३	८५.७६
१४	पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना	३२९००१०३	१००	९४.६६	आ.व. २०७९/८० मा समापन भएको।	
१५	नेपाल जलवायु परिवर्तन सहयोग कार्यक्रम	३२९००१०१	८३	६१.८७	४१	२३.०५
१६	समृद्धिका लागि वन	३२९००१०५	५६.१०	५४.४८	९५	७१.१५
१७	जलवायु उत्थानशील चुरे कार्यक्रम	३२९००१०८	५६.१०	५४.४८	६३.५	५२.९३

क्र. सं.	आयोजना/कार्यक्रमहरूको नाम	बजेट शीर्षक	आ.व.२०७९/८०		आ.व. २०८०/८१	
			भौतिक	वित्तीय	भौतिक	वित्तीय
१८	जलाधार संरक्षण तथा सिमसार व्यवस्थापन कार्यक्रम	३२९०११०२	८६.५४	७७.३७	८९.७५	८४.६६
१९	जलाधारमा आधारित जलवायु उत्थानशील जीविकोपार्जन आयोजना	३२९०११०६	५७.४१	५७.४२	९२.९५	९०.५८
२०	वनस्पति अनुसन्धान संरक्षण तथा उद्यान विकास कार्यक्रम	३२९०२१०३	८३	६८.६९	९९.७	९७.८८

तालिका २.२: दोस्रो प्राथमिकता प्राप्त कार्यक्रमहरूको भौतिक तथा वित्तीय प्रगति

प्रगति प्रतिशतमा

सि. नं.	आयोजना/कार्यक्रमहरूको नाम	बजेट शीर्षक	आ.व.०७९/०८०		आ.व.०८०/०८१	
			भौतिक	वित्तीय	भौतिक	वित्तीय
१	राष्ट्रिय निकुञ्ज सुरक्षा टोली (नेपाली सेना)	३२९०३०१२	१००	९९.१८	१००	९९.६०
२	हात्तीसारहरू	३२९०३०१३	९२.२८	८९.७१	८२	८१.९७
३	केन्द्रीय वन तालिम तथा प्रसार केन्द्र	३२९०६०११	६४.३८	४६.६६	१००	७४.७५
४	वन अनुसन्धान तथा सर्भेक्षण आयोजना	३२९०४१०१	८०.३७	७५.४७	९५.७७	७५.८४

२.२ मन्त्रालय अन्तर्गतका समिति/कम्पनी/निगम/कोषको प्रगति

यस मन्त्रालय अन्तर्गतका समिति/कम्पनी/निगम/कोषको आ.व. ०७९/०८० र आ.व. ०८०/०८१ को वार्षिक प्रगतिको तुलनात्मक स्थिति तालिका २.३ मा प्रस्तुत प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका २.३: समिति/कम्पनी/निगम/कोषको वार्षिक भौतिक तथा वित्तीय प्रगति

प्रगति प्रतिशतमा

सि. नं.	आयोजना/कार्यक्रमहरूको नाम	आ.व.०७९/०८०		आ.व.०८०/०८१	
		भौतिक	वित्तीय	भौतिक	वित्तीय
१	नेपाल वन निगम लिमिटेड	-	६१.४८	८०	७८.०९
२	वन पैदावार विकास समिति			४५.७१	२१.९५
३	जडीबुटी उत्पादन तथा प्रशोधन कम्पनी लिमिटेड	५४.३७	२६.८८	-	-
४	राष्ट्रिय ताल विकास समिति	८१.९९	७५.३१	-	-
५	राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष	-	९१.६२	-	६६.९९

२.३ आ.व. २०८०/०८१ मा विनियोजित बजेट तथा खर्चको विवरण

आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ मा वन तथा वातावरण मन्त्रालयको लागि चालु तर्फ रु ८ अर्ब ८० करोड १२ लाख र पुँजीगततर्फ रु ३ अर्ब ३३ करोड ४० लाख गरी कुल जम्मा विनियोजित वजेट रु १२ अर्ब १३ करोड ५२ लाख रहेको थियो। विनियोजित वजेटमा चालुतर्फ ८०.४ प्रतिशत (रु ७ अर्ब ७ करोड ६२ लाख ३४ हजार) र पुँजीगततर्फ ७२.८२ प्रतिशत (रु. २ अर्ब ४२ करोड ८० लाख १ हजार) गरी कुल जम्मा वजेट ७८.३२ प्रतिशत (रु. ९ अर्ब ५० करोड ४२ लाख ५३ हजार) खर्च भएको छ। विनियोजन तथा खर्चको विस्तृत विवरण तालिका २.४ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका २.४: आ.व. २०८०/०८१ को विनियोजित बजेट तथा खर्चको विवरण

रकम रु. हजारमा

क्र.स.	बजेट कोड	बजेट उपशीर्षक	बजेट (रु.)			खर्च (रु.)			खर्च प्रतिशत		
			चालु	पुँजीगत	जम्मा	चालु	पुँजीगत	जम्मा	चालु	पुँजीगत	जम्मा
१	३२९०००११	वन तथा वातावरण मन्त्रालय	३३५७८४.५६	३६००	३३९३८४.५६	१४७९७८	३०४८	१५१०२७	४४.०७	८४.६८	४४.५
२	३२९००१०१	नेपाल जलवायु परिवर्तन सहयोग कार्यक्रम	२७६५००	२०००	२७८५००	६३२२९	९७४	६४२०४	२२.८७	४८.७२	२३.०५
३	३२९००१०२	रेड फरेष्ट्री तथा जलवायु परिवर्तन कार्यक्रम	२०२००	०	२०२००	१५४३१	०	१५४३१	७६.३९		७६.३९
४	३२९००१०४	राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम	११६१००	९३४८००	१०५०९००	९३९१६	८०७३४३	९०१२६०	८०.८९	८६.३७	८५.७६
५	३२९००१०५	समृद्धिका लागि वन	७५८००	०	७५८००	५३९३३	०	५३९३३	७१.१५		७१.१५
६	३२९००१०८	जलवायु उत्थानशील चुरे कार्यक्रम	३३६०००	८०१५००	११३७५००	१६४००८	४३८०३३	६०२०४०	४८.८१	५४.६५	५२.९३

क्र. स.	बजेट कोड	बजेट उपशीर्षक	बजेट (रु.)			खर्च (रु.)			खर्च प्रतिशत		
			चालु	पुँजीगत	जम्मा	चालु	पुँजीगत	जम्मा	चालु	पुँजीगत	जम्मा
७	३२९०१०११	वन तथा भू-संरक्षण विभाग	२३५९९४.०७७	३०६००	२६६५९४.०७७	१८३२०५	२५४९५	२०८७००	७७.६३	८३.३२	७८.२८
८	३२९०१०१२	डिभिजन वन कार्यालयहरू (वन सुरक्षा सैनिक समेत)	७८८००	७२००	८६०००	३८०३६	३१९६	४१२३२	४८.२७	४४.३९	४७.९४
९	३२९०११०१	राष्ट्रिय वन विकास तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम	३६५७०	२२५००	५९०७०	१५५७७	१५५६०	३११३७	४२.५९	६९.१६	५२.७१
१०	३२९०११०२	जलाधार संरक्षण तथा सीमसार व्यवस्थापन कार्यक्रम	१६५००	३११६००	३२८१००	१००७८	२६७६८०	२७७७५८	६१.०८	८५.९१	८४.६६
११	३२९०११०६	जलाधारमा आधारित जलवायु उत्थानशील जीविकोपार्जन आयोजना	१४९०००	२३८०००	३८७०००	१२६५३८	२२३९९०	३५०५२८	८४.९३	९४.११	९०.५८

क्र.सं.	बजेट कोड	बजेट उपशीर्षक	बजेट (रु.)			खर्च (रु.)			खर्च प्रतिशत		
			चालु	पुँजीगत	जम्मा	चालु	पुँजीगत	जम्मा	चालु	पुँजीगत	जम्मा
१२	३२९०११०७	जैविक विविधता तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यक्रम	४८९९००	२६८७००	७५८६००	४८०३१	४३२७०	९१३०१	९.८	१६.१	१२.०४
१३	३२९०२०११	वनस्पति विभाग	१९४३००	८०००	२०२३००	१६०६९८	७७५६	१६८४५४	८२.७१	९६.९५	८३.२७
१४	३२९०२१०१	जडीबुटी विकास कार्यक्रम	३३७००	२०४००	५४१००	३१६४०	१८६३०	५०२७०	९३.८९	९१.३२	९२.९२
१५	३२९०२१०३	वनस्पति अनुसन्धान संरक्षण तथा उद्यान विकास कार्यक्रम	३७५००	९७०००	१३४५००	३५५६३	९६०८७	१३१६५०	९४.८४	९९.०६	९७.८८
१६	३२९०३०११	राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग	२५६७२७.०१८	१५२००	२७१९२७.०१८	२३३८२८	७४६०	२४१२८८	९१.०८	४९.०८	८८.७३
१७	३२९०३०१२	राष्ट्रिय निकुञ्ज सुरक्षा टोली (नेपाली सेना)	४३८७९१६.३४	६४७००	४४५२६१६.३४	४३७११७८	६४१४४	४४३५३२२	९९.६२	९९.१४	९९.६१
१८	३२९०३०१३	हात्तीसारहरू	२०८७००	१९३००	२२८०००	१६९११८	१७७७४	१८६८९२	८१.०३	९२.०९	८१.९७

क्र. स.	बजेट कोड	बजेट उपशीर्षक	बजेट (रु.)			खर्च (रु.)			खर्च प्रतिशत		
			चालु	पुँजीगत	जम्मा	चालु	पुँजीगत	जम्मा	चालु	पुँजीगत	जम्मा
१९	३२९०३१०१	राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा आरक्ष आयोजना	१३१४८९९	३९८७५०	१७१३६४९	९७७७७२	३११३१३	१२८९०८५	७४.३६	७८.०७	७५.२२
२०	३२९०४०११	वन अनुसन्धान तथा सर्वेक्षण विभाग	५४७००	८००	५५५००	४०३६६	७४८	४१११४	७३.८	९३.४५	७४.०८
२१	३२९०४१०१	बन अनुसन्धान तथा सर्भेक्षण आयोजना	३०५००	५०००	३५५००	२२८७०	४०५३	२६९२४	७४.९९	८१.०७	७५.८४
२२	३२९०५०११	वातावरण विभाग	१०५०१७	८२८००	१८७८१७	६५९११	७००४६	१३५९५७	६२.७६	८४.६	७२.३९
२३	३२९०६०११	केन्द्रीय वन तालिम तथा प्रसार केन्द्र	१०१००	१६००	११७००	७३४५	१४०१	८७४६	७२.७२	८७.५६	७४.७५
	कुल जम्मा		८८०१२०७.९९५	३३३४०५०	१२१३५२५७.९९५	७०७६२४९	२४२८००१	९५०४२५३	८०.४	७२.८२	७८.३२

२.४ आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ मा वन तथा वातावरण मन्त्रालय तथा अन्तर्गतका निकायहरूबाट सम्पादित मुख्य कार्यहरू

२.४.१ वन तथा वातावरण मन्त्रालय

सि. नं	आयोजना / कार्यक्रमहरूको नाम	प्राथमिकता	मुख्य उपलब्धिहरू
१	वन तथा वातावरण मन्त्रालय	पहिलो (P1)	• ४८ वटा वातावरणीय प्रभाव अध्ययन प्रतिवेदन, ८ वटा पूरक वातावरणीय प्रभाव अध्ययन प्रतिवेदन, २५ वटा क्षेत्र निर्धारण प्रतिवेदन/कार्यसूची स्वीकृत। • ६० वटा विकास आयोजनालाई ९१९.४९ हेक्टर वनक्षेत्र उपलव्ध गराइएको। • व्यावसायिकरूपमा वन्यजन्तुको पालन, प्रजनन् तथा उपयोग सम्बन्धी मापदण्ड, २०८० स्वीकृत भएको। • वन्यजन्तु वासस्थान व्यवस्थापन कार्यविधि, २०८० स्वीकृत भएको। • राष्ट्रिय बृहत जलाधार व्यवस्थापन रणनीति, २०८० स्वीकृत भएको। • संरक्षित क्षेत्रमा पूर्वाधार निर्माणका लागि जग्गा उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यविधि, २०८० स्वीकृत भएको। • वन (प्रथम संशोधन) नियमावली, २०८० स्वीकृत भएको। • वन (दोश्रो संशोधन) नियमावली, २०८१ स्वीकृत भएको। • मध्यवर्ती क्षेत्र (उद्योग स्थापना र सञ्चालन) मापदण्ड, २०८० स्वीकृत भएको। • कार्बन उत्सर्जन न्यूनीकरणको लाँभको बाँडफाँट योजना, २०८० तयार भएको।

सि. नं	आयोजना / कार्यक्रमहरूको नाम	प्राथमिकता	मुख्य उपलब्धिहरू
			• संघीय फाजिल दरवन्दीमा रही प्रदेशहरूमा कार्यरत ३८४ जना फरेष्टरहरूको प्रदेशमा समायोजन व्यवस्थापन गरिएको। • २ वटा गैंडा चितवनबाट कोशी टप्पु वन्यजन्तु आरक्ष क्षेत्रमा स्थानान्तरण गर्न सहयोग गरेको। • अन्नपूर्ण र मनास्लु संरक्षण क्षेत्रको व्यवस्थापन जिम्मेवारी २०८५ असार मसान्त सम्म थप गरिएको साथै व्यवस्थापनमा प्रदेश र स्थानीय तहको प्रतिनिधित्व रहने गरीको नीतिगत व्यवस्था समेत भएको। • निजी क्षेत्रको कार्वन व्यापारमा संलग्नता सम्बन्धी कार्यविधि मस्यौदा तयारी भएको। • UNFCCC को कोप २८, World Climate Action Summit मा सहभागी भई नेपाल र पर्वतीय क्षेत्रमा जलवायु परिवर्तनले पारेका असर र प्रभावका बारेमा अन्तर्राष्ट्रिय समुदायको ध्यानाकर्षण गर्न सफल भएको। • ECCCMNC (Environment Conservation and Climate Change Management National Council) र IMCCCC (Inter-ministerial Coordination Committee on Climate Change) को बैठक सम्पन्न भएको। • राष्ट्रिय अनुकूलन योजना (NAP), २०८० र जलवायु परिवर्तन न्यूनीकरण तथा अनुकूलन राष्ट्रिय कार्यान्वयन योजना (NDC Implementation Plan २०८०) मन्त्रिपरिषदबाट स्वीकृत भई कार्यान्वयनमा गएको। • प्रदेशस्थित वन तथा वातावरण क्षेत्र हेर्ने मन्त्रालयका विभागीय मन्त्रीज्यू तथा सचिवज्यूहरूसँगको समन्वय बैठक सम्पन्न भएको।

सि. नं	आयोजना / कार्यक्रमहरूको नाम	प्राथमिकता	मुख्य उपलब्धिहरू
२	नेपाल जलवायु परिवर्तन सहयोग कार्यक्रम	पहिलो (P1)	• मिडिया फेलोसिपका लागि पत्रकार महासंघ जिल्ला शाखा दोलखा, सल्यान र अछामसँग सम्झौता सम्पन्न भई ७ वटा सञ्चार माध्यममा लेख प्रकाशन र प्रसारण भएको। • आयोजनाको मध्यावधि मूल्याङ्कन (Mid-term Evaluation) द्वारा निर्देशित EbA II परियोजनाको बाँकी रहेको काम सम्पन्न गर्ने सन्दर्भमा Project Exit Strategy तयार र स्वीकृत भई सञ्चालनमा रहेको। • Policy Briefs and EbA Upscaling Strategy and Financing Plan को मस्यौदा तयार गरिएको। • २ वटा Theme paper तयार भई प्रकाशनको लागि कार्य भएको। • EbA सम्बन्धी PSA र Jingles एफ एम रेडियोहरूबाट प्रचार प्रसारका लागि Community Information Network (CIN) सँग सम्झौता गरी ३१८ वटा एफ.एम. रेडियो स्टेशनबाट प्रचार प्रसार भएको।

२.४.२ वन तथा भू संरक्षण विभाग

सि. नं	आयोजना / कार्यक्रमहरूको नाम	प्राथमिकता	मुख्य उपलब्धिहरू
१	वन तथा भू-संरक्षण विभाग	पहिलो (P1)	• विभाग तथा मातहतका कार्यालयहरूको मुख्य रूपमा चालु खर्च अन्तर्गत अनिवार्य दायित्व तर्फ खर्च भएको। • कार्यालय भवन निर्माण भएको (बृहत् जलाधार व्यवस्थापन केन्द्र, कर्णाली, जाजरकोट)।

सि. नं	आयोजना / कार्यक्रमहरूको नाम	प्राथमिकता	मुख्य उपलब्धिहरू
२	डिभिजन वन कार्यालय (वन सुरक्षा सैनिक समेत)	पहिलो (P1)	• सशस्त्र वन रक्षक तालिम केन्द्र, चितवनको चालु खर्च अन्तर्गत अनिवार्य दायित्व। • वन डढेलो नियन्त्रणको लागि प्रचार प्रसार सामग्री प्रकाशन उत्पादन र वितरण। • स.व.र. क्याम्पमा वन्यजन्तु होल्डिङ्ग केन्द्र निर्माण। • स.व.र. Refresher तालिम सम्पन्न। • गोलीगठ्ठा फाइरिङ गर्ने सम्बन्धी तालिम सम्पन्न। • प्रशिक्षक प्रशिक्षण तालिम सम्पन्न।
३	राष्ट्रिय वन विकास तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम	पहिलो (P1)	• वन्यजन्तु, आखेटोपहार पहिचान तथा उद्धार तालिम। • संरक्षित क्षेत्र बाहिर अध्ययन अनुमति प्राप्त गरी अध्ययन समापन गरेका प्रतिवेदनहरूको प्रकाशन। • १ लाख ६१ हजार बहुवर्षीय बिरुवा उत्पादन। • १ वटा अनुसन्धानमुलक वन नर्सरी स्थापना (मोरङ्ग)। • बीउ सङ्कलन क्षेत्रको माउ रुख पहिचान, नक्साङ्कन, प्रकाशन तथा सु-सूचित गरेको।
४	जलाधार संरक्षण तथा सिमसार व्यवस्थापन कार्यक्रम	पहिलो (P1)	• ६५ वटा गल्छी पहिरो नियन्त्रण। • २१ वटा संरक्षण पोखरी/तालतलैया/सिमसार क्षेत्र व्यवस्थापन। • २० वटा पानी मुहान संरक्षण। • १०२ स्थानमा ८.३२१ कि.मि. खोला/नदी किनारा संरक्षण। • १ लाख ३० हजार बहुवर्षीय बिरुवा उत्पादन। • कृषि वन प्रवर्द्धन कार्यक्रम अन्तर्गत २७ हेक्टरमा वृक्षारोपण। • राष्ट्रिय सिमसार गोष्ठी सम्पन्न। • राष्ट्रिय जलाधार गोष्ठी सम्पन्न।

सि. नं	आयोजना / कार्यक्रमहरूको नाम	प्राथमिकता	मुख्य उपलब्धिहरू
५.	जलाधारमा आधारित जलवायु उत्थानशील जीविकोपार्जन आयोजना	पहिलो (P1)	• १५५ वटा पानी मुहान संरक्षण। • ४४ वटा संरक्षण पोखरी निर्माण। • २४० वटा रेन वाटर हार्भेष्टिङ्ग संरचना निर्माण। • १९ कि. मि. पानी श्रोत सञ्चितीकरणका लागि Contour trenches निर्माण। • ३०१ हेक्टरमा संरक्षण खेती प्रणालीको स्थापना। • ८० हेक्टरमा गैरकाष्ठ वन पैदावारको प्रवर्द्धन। • ११ वटा water holes निर्माण।
६.	जैविक विविधता तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यक्रम	पहिलो (P1)	• ५ स्थानमा प्रकृतिमा आधारित संरक्षण संरचना निर्माण (बन्ड)। • १४ स्थानमा साना सिँचाइ कुलो संरक्षण/निर्माण। • ४ स्थानमा प्रकृतिमा आधारित संरक्षण संरचना निर्माण (चेकड्याम)। • वन डढेलो नियन्त्रण गर्न आवश्यक औजार खरिद। • वन उपभोक्ता समूहलाई वन डढेलो नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम।

२.४.३ राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग

सि. नं	आयोजना / कार्यक्रमहरूको नाम	प्राथमिकता	मुख्य उपलब्धिहरू
१	राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग	पहिलो (P1)	• विभागका शाखाहरूको पूर्वाधार सुधार। • गैंडा स्थानान्तरण। • सन् २०३० सम्ममा संरक्षित क्षेत्रहरूलाई आत्मनिर्भर बनाउने सम्बन्धी अध्ययन। • वन्यजन्तु सप्ताह (१-७ वैशाख)।

सि. नं	आयोजना / कार्यक्रमहरूको नाम	प्राथमिकता	मुख्य उपलब्धिहरू
२	राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा आरक्ष आयोजना	पहिलो (P1)	• घाँसे मैदान व्यवस्थापन सम्पन्न-१११२ हेक्टर। • पर्यटक पदमार्ग मर्मत तथा निर्माण- १५० कि.मि.। • संरक्षणमा खटिने कर्मचारीहरूको जोखिम बीमा- ११६४ जना। • भ्यु-टावर (मचान) मर्मत- ३५। • पानी पोखरी मर्मत तथा निर्माण - ४५ वटा। • कार्यालय भवन निर्माण तथा मर्मत।
३	हात्तीसारहरू	दोश्रो (P2)	• हात्ती /चितुवा प्रभावित क्षेत्रमा सोलार आउटडोर ल्याम्प जडान (१५ वटा)। • हात्तीको सेड घर मर्मत संभार। • बच्चा हात्तीलाई तालिम। • हात्तीसार व्यवस्थापन। • हात्तीसारका कार्मचारीलाई वन्यजन्तु उद्धार तथा व्यवस्थापन तालिम।

२.४.४ वनस्पति विभाग

सि. नं	आयोजना / कार्यक्रमहरूको नाम	प्राथमिकता	मुख्य उपलब्धिहरू
१	वनस्पति विभाग	पहिलो (P1)	• कार्यालयको नियमित सञ्चालन तथा व्यवस्थापन भएको।
२	जडीबुटी विकास कार्यक्रम	पहिलो (P1)	• ८९७ वटा जडीबुटी नमूनाहरूको विश्लेषण, प्रमाणीकरण, गुण नियन्त्रण तथा सिफारिस कार्य भएको। • ७ वनस्पति अनुसन्धान केन्द्रहरूमा ४ लाख जडीबुटीका बिरुवा उत्पादन भएको। • वनस्पति अनुसन्धान केन्द्रहरू मार्फत ३०१ जना कृषकहरूको सहभागितामा जडीबुटी खेती सम्बन्धी तालिम सञ्चालन भएको।

सि. नं	आयोजना / कार्यक्रमहरूको नाम	प्राथमिकता	मुख्य उपलब्धिहरू
			• वनस्पति अनुसन्धान केन्द्रहरू मार्फत १५ वटा विद्यालयहरूमा जडीबुटी सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन भएको। • DNA Barcoding, Genomic characterization अध्ययनको लागि ३२ प्रजातिका १०० DNA नमुनाहरूको विभिन्न primersमा PCR amplification गरिएको। • पकेट क्षेत्र प्रवर्द्धन कार्यक्रम अन्तर्गत पकेट क्षेत्र प्रवर्द्धनका लागि ७ वटा समूह/सहकारीसँग सम्झौता भई व्यावसायिक खेती भएको। • *Dendrobium heterocarpum* को टिस्युकल्चर प्रविधि विकास कार्य भएको साथै ३३ प्रजातिका वनस्पतिका बिरुवाहरू In-vitro gene bank मा संरक्षण गरिएको।
३	वनस्पति अनुसन्धान, संरक्षण तथा उद्यान विकास कार्यक्रम	पहिलो (P1)	• ११ वटा वनस्पतिहरू *(Litsea glutinosa, Cordia dichotoma, Ensete nepalense, Rhododendron campanulatum, Osyris wightiana, Alstonia scholaris, Gentiana depressa,Operculina turpethum, Pistacia chinensis, Reinwardtia indica* र *Primula glomerata)* को Pharmacological, Phytochemical तथा Biochemical Study कार्य सम्पन्न गरिएको। • Mosquitocidal spray को Formula तथा prototype तयार भएको। • राष्ट्रिय हर्बेरियम तथा वनस्पति प्रयोगशालामा रहेका १,७०,००० हर्बेरियम नमुनाहरूको व्यवस्थापन गरिएको। ३० वटा Taxa New to KATH को रूपमा समावेश गरिएको। • फ्लोरा अफ नेपाल Volume-10 को १४० प्रजाति तथा Volume-11 को ४४६ प्रजाति गरी जम्मा ५८६ प्रजातिको अनलाइन अकाउन्ट अपलोड गरिएको।

सि. नं	आयोजना / कार्यक्रमहरूको नाम	प्राथमिकता	मुख्य उपलब्धिहरू
			• A Handbook of the Flowering Plants of Nepal Volume-5 र Algal Flora of Nepal Volume-2, Catalogue, Khaptad Checklist प्रकाशन भएको। • हाल सम्म १,६३,००० हर्बेरियम नमुनाहरूको Digitization कार्य सम्पन्न गरिएको। • १२ वनस्पति उद्यानमा १,८१,७३४ मौसमी शोभनीय फूल बिरुवा तथा १,०७,९८८ बहुवर्षीय शोभनीय बिरुवा उत्पादन भएको। • १२ वनस्पति उद्यानहरूमा विभिन्न किसिमका ल्याण्डस्केप/जाति विशेष व्यवस्थापन गरिएको साथै वनस्पति उद्यानहरूमा हालसम्म १२६४ प्रजातिको वनस्पति सङ्कलन भई परस्थानीय संरक्षण (ex situ conservation) भएको। • उद्यान व्यवस्थापन मार्फत यस आ.व. मा ८ लाख ८ हजार ७ सय ५८ जना आगन्तुकलाई वनस्पति उद्यानमा पर्यटकीय सेवा प्रदान गरिएको।

२.४.५ वातावरण विभाग

सि. नं	आयोजना/ कार्यक्रमहरूको नाम	प्राथमिकता	मुख्य उपलब्धिहरू
१	वातावरण विभाग	पहिलो (P1)	• १० वटा आयोजनाको वातावरणीय परीक्षण सम्पन्न भएको • १२२ वटा वातावरणीय अनुगमनको कार्य सम्पन्न भएको। • प्लाष्टिक झोला प्रतिबन्ध सम्बन्धी मस्यौदा निर्देशिका वन तथा वातावरण मन्त्रालयमा स्वीकृतिका लागि पठाइएको। • वायु गुणस्तर मापन केन्द्र (PM Only) इलाम, दाङ र अछाममा स्थापना भएको।

२.४.६ वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र

सि. नं	आयोजना/ कार्यक्रमहरूको नाम	प्राथमिकता	मुख्य उपलब्धिहरू
१	वन अनुसन्धान तथा सर्वेक्षण विभाग	पहिलो (P1)	• कर्मचारीको मासिक तलब भत्ता र दैनिक कार्यालय सञ्चालन सम्बन्धी। • रुख नाप्ने उपकरणहरू (Vertex, GPS, Laser Range Finder, Increment corer, Compass, Diameter Tape, Linear Tape आदि उपकरणहरू खरिद भएको। • स्थलगत अनुसन्धान इकाइ तथा प्लटहरूको मर्मत संभार भएको । • कार्यालय भवनको मर्मत सम्भार भएको।
२	वन अनुसन्धान तथा सर्वेक्षण आयोजना	दोश्रो (P2)	• अनुसन्धान एकाइ, अनुसन्धान प्लट तथा बीउ उत्पादन क्षेत्र तथा वन बीउ बगैंचाहरूको संरक्षण व्यवस्थापन भएको। • ५ महिनासम्मको Internship को व्यवस्था गर्ने कार्यक्रमका लागि त्रिभुवन विश्वविद्यालय, कृषि तथा वन विज्ञान विश्वविद्यालय र पूर्वाञ्चल विश्वविद्यालयका १७० जना विद्यार्थीहरूले इन्टर्नशिप सम्पन्न गरेको। • ५३ वटा स्थायी नमुना प्लटको पुनः मापन। • तराईमा रहेको साल प्रजातिको धोद सम्बन्धी अध्ययन गरिएको। • निजी जग्गामा वृक्षारोपणका लागि उपयुक्त रूख प्रजातिहरूको छनौट सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान सम्पन्न गरिएको। • UTM काष्ठ प्रयोगशाला स्थापना भई प्रमुख काठ प्रजातिको गुणस्तर अध्ययन अनुसन्धान भएको। • "वनको जानकारी" को २ वटा भोल्युम प्रकाशन गरेको।

सि. नं	आयोजना/ कार्यक्रमहरूको नाम	प्राथमिकता	मुख्य उपलब्धिहरू
			• Flame AAS खरिद गरिएको (Micro-nutrients Analysis को लागि)। • INBAR को 13th Council meeting का लागि कार्यालय सञ्चालन र व्यवस्थापन गरिएको। • Shrub Species को Allometric Equations का लागि तथ्याङ्क सङ्कलन कार्य सम्पन्न गरिएको। • Desktop Computer with Dual Monitors खरिद गरिएको।
३	केन्द्रीय वन तालिम तथा प्रसार केन्द्र	दोश्रो (P2)	• नेपाल वन सेवा, रा.प. तृतिय श्रेणीका कर्मचारी २४ जनाको लागि विकास र संरक्षणका लागि व्यवस्थापन तालिम (सेवाकालीन) सम्पन्न। • नेपाल वन सेवा रा.प.अंन.प्र.प्रा., पाँचौ र छैठौं तहका लागि ३५ कार्यदिनको "विकासका लागि वन संरक्षण र व्यवस्थापन तालिम (सेवाकालीन)" सम्पन्न। • वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्रका कर्मचारीहरूलाई तथ्याङ्क विश्लेषण तथा वन नक्साङ्कन तालिम सम्पन्न। • Programming Language (Python, C+, Java etc।) Training। • Survey Design and Drawing सम्बन्धी तालिम सम्पन्न। • माटो विश्लेषण सम्बन्धी तालिम सम्पन्न। • सार्वजनिक खरिद व्यवस्थापन तालिम सम्पन्न। • तालिम हलका लागि मेसिनरी औजार खरिद सम्पन गरिएको।

२.४.७ रेड कार्यान्वयन केन्द्र

सि. नं.	आयोजना / कार्यक्रमहरूको नाम	प्राथमिकता	मुख्य उपलब्धिहरू
१	रेड फरेष्ट्री तथा जलवायु परिवर्तन कार्यक्रम	पहिलो (P1)	• NFIS/SIS सम्बन्धी तालिम। • सरोकारवालाहरूको लागि रेड कार्यन्वयन तालिम। • FPIC मार्गदर्शन। • सरोकारवालाहरूसँग अन्तरक्रिया। • रेड सन्दर्भ सामग्रीहरू प्रकाशन। • जलवायु तथा रेड glossary प्रकाशन।
२	समृद्धिका लागि वन	पहिलो (P1)	• वन पैदावारमा आधारित उद्यम प्रवर्द्धनको लागि उद्यम, उद्यमी, विज्ञ, विकासकर्तासँग अन्तरक्रिया। • संघ, प्रदेश र स्थानीय पालिकाहरूसँग समन्वय। • वनक्षेत्रमा शुसाशन सम्बन्धी अन्तरक्रिया। • कर्मचारी क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम।

२.४.८ राष्ट्रपति चुरे तराई मधेस संरक्षण विकास समिति

सि. नं.	आयोजना /कार्यक्रमहरूको नाम	प्राथमिकता	मुख्य उपलब्धिहरू
१	राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम	पहिलो (P1)	• २,५०,००० बिरुवा उत्पादन/खरिद। • २३ वटा तालतलैया/सिमसार संरक्षण तथा व्यवस्थापन। • ९८ वटा गल्छी, पहिरो, खहरे रोकथाम। • २१.४१ कि.मी. नदी तथा खोला किनारा स्थिरीकरण/ व्यवस्थापन। • ४० स्थानमा भूमिगत जल पूनर्भरण र सतहमुनिको पानी उपयोग। • ५६ हेक्टर क्षतिग्रस्त भूमि पुनरुत्थान तथा संरक्षण।

२.४.९. जलवायु उत्थानशील चुरे कार्यक्रम

सि. नं.	आयोजना / कार्यक्रमहरूको नाम	प्राथमिकता	मुख्य उपलब्धिहरू
१	जलवायु उत्थानशील चुरे कार्यक्रम	पहिलो (P1)	• १०६ वटा गल्छी नियन्त्रण/नदी खोला किनार स्थिरीकरण। • ४४ वटा संरक्षण पोखरी/छेकबाँध निर्माण। • २४ वटा नमुना प्राकृतिक श्रोत व्यवस्थापन फिल्ड पाठशाला (NRMFS) स्थापना तथा सञ्चालन। • ८१ वटा वन कार्ययोजना तयारी तथा संशोधन। • ४७ समूहमा कार्ययोजना कार्यन्वयन। • ८९०.९९ हेक्टर Assisted Natural Regeneration (ANR) कार्यक्रम सञ्चालन। • १७ वटा वन नर्सरी स्थापना। • १४.१५ गोटा (लाखमा) वन नर्सरीमा बिरुवा उत्पादन।

२.४.१० निगम/समिति/कोष/कम्पनकीको उपलब्धिहरू

सि.नं	आयोजना/कार्यक्रमहरूको नाम	मुख्य उपलब्धिहरू
१	नेपाल वन निगम	• ३३२००० क्यु.फिट काठ उत्पादन। • १५९.५ क्यु.फिट दाउरा उत्पादन। • २४००० क्यु.फिट चिरान काठ उत्पादन। • २७००० क्यु.फिट चिरान बिक्री। • २२००० क्यु.फिट दाउरा खरिद। • २१२५२ क्यु.फिट दाउरा बिक्री।
२	जडीबुटी उत्पादन तथा प्रशोधन कम्पनी लिमिटेड	• १६.१६ टन सुगन्धित तेल उत्पादन। • ३०९६०८१ थान हर्बल केयर उत्पादन।

सि.नं	आयोजना/कार्यक्रमहरूको नाम	मुख्य उपलब्धिहरू
३	राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष	• १० कि.मि. सोलार फेन्स निर्माण। • Snow leopard, Tiger, Common leopard, Rhino, Elephant, Prey species, Pangolin, Fishing Cat, Winter Bird Count, Orchid गरी १० प्रजातिको अनुगमन/अध्ययन। • ९१ वटा CBAPU परिचालन, पनर्गठन र सुदृढीकरण। • ४७० वटा समस्याग्रस्त वन्यजन्तुहरूको उद्धार र व्यवस्थापन। • ६ वटा उद्धार गरिएका वन्यजन्तुहरूको स्याहार तथा व्यवस्थापन। • ७ पटक provincial level basic crime scene procedure training सम्पन्न। • ६०० हेक्टर घाँसे मैदान व्यवस्थापन।

आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ मा वन तथा वातावरण मन्त्रालयको विभिन्न क्षेत्रगत प्रगति

३.१ पन्ध्रौं योजना (आ.व. २०७६/०७७-२०८०/०८१) को नतिजा खाकामा उल्लिखित सूचकहरूको प्रगति

पन्ध्रौं योजना (आ.व.२०७६/०७७-२०८०/०८१) मा रहेको नतिजा सूचकहरूको विस्तृत प्रगति विवरण तालिक ४.१ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ४.१ नतिजा सूचकहरूको प्रगति

क्र. सं.	नतिजा सूचक	एकाई	लक्ष्य (२०८०/०८१)	प्रगति (२०८०/०८१)	कैफियत
असर/प्रतिफल					
१	वनक्षेत्रबाट प्राप्त अनुमानित राजस्व रकम	रु. अर्ब	६	६.८८	प्रदूषण शुल्क वापतको रकमसमेत
२	वृक्षारोपण गरिएको क्षेत्रफल	हेक्टर (हजारमा)	३०	२.५१	
३	बिरुवा उत्पादन (वार्षिक)	संख्या (करोडमा)	३०	४.७१	आधार वर्षको सूचकमा दशमलवको स्थान फरक परेको कारणले लक्ष्यहरूको संख्या परिमार्जन गर्नु पर्ने
४	वन्यजन्तुको पालन	प्रजाति	२	०	

क्र.सं.	नतिजा सूचक	एकाई	लक्ष्य (२०८०/०८१)	प्रगति (२०८०/०८१)	कैफियत
असर/प्रतिफल					
५	वनजन्य उद्यमको विकास तथा प्रवर्द्धन	संख्या	२०००	३४६१	
६	वैज्ञानिक वन व्यवस्थापन भएको क्षेत्रफल	हेक्टर (हजारमा)	१२०	९३	वैज्ञानिक वन व्यवस्थापन कार्यविधि खारेजीका कारण यस आवमा काम नभएको
७	दर्ता भएका निजी वन विकास	हेक्टर (हजारमा)	५	४.३८३	
८	गैर काष्ठ वन पैदावारको व्यावसायिक खेती गरिएको कुल क्षेत्रफल	हेक्टर	४००	०	
९	संरक्षित क्षेत्रले ओगटेको क्षेत्रफल	प्रतिशत	२३.३९	२३.३९	
१०	वनजंगल घनत्व	घन फिट (लाख)	४४०	४३०	
११	वायु प्रदूषणको औसत मात्रा (पी.पी.एम २.५)	माइक्रोग्राम प्रति घनमिटर	४०	४३.७	
१२	वायुमा सस्पेन्सन पार्टिकुलेटको गाढापन (२४ घण्टाको औसत)	माइक्रोग्राम प्रति घनमिटर	१५३.३	११५.९	
१३	फोहोर पानीको सुरक्षित प्रशोधन अनुपात	प्रतिशत	३०	०	

क्र. सं.	नतिजा सूचक	एकाई	लक्ष्य (२०८०/०८१)	प्रगति (२०८०/०८१)	कैफियत
असर/प्रतिफल					
१४	प्रशोधन नगरिएको औद्योगिक फोहोर पानीको अनुपात	प्रतिशत	७०	०	
१५	अनुकूलन योजना तयार भएका स्थानीय तह	संख्या	४६०	२६३	
१६	काठ उत्पादन	घन फिट (लाख	३००	३७६.३४	
१७	दाउरा उत्पादन	चट्टा संख्या	५२००	४८४७४.०४	
१८	पानी मुहान, पोखरी संरक्षण र सिमसार क्षेत्र व्यवस्थापन	संख्या	२७५	७१९	
१९	बस्ती तथा बजार संरक्षण	संख्या	१४०	४०	
२०	बायो इन्जिनियरिङ गरेको क्षेत्रफल	हेक्टर	७०	९०.१	
२१	वायु गुणस्तर मापन केन्द्र	संख्या	४७	३०	
२२	फोहोर मैला प्रशोधन केन्द्र	संख्या	१४	०	यस मन्त्रालयको कार्यक्षेत्र भित्र नपर्ने
२३	प्लाष्टिकको प्रयोग	प्रतिव्यक्ति प्रतिदिन, ग्राममा	०.५	०	
२४	प्लाष्टिकको पुनः प्रशोधन गरी तयारी वस्तु उत्पादन गर्ने उद्योग	प्रतिशत	६८.२	०	

क्र.सं.	नतिजा सूचक	एकाई	लक्ष्य (२०८०/०८१)	प्रगति (२०८०/०८१)	कैफियत
असर/प्रतिफल					
२५	सिसा र धातुजन्य पदार्थको पुनः प्रशोधन गरी तयारी वस्तु उत्पादन गर्ने उद्योग	प्रतिशत	९२.४	०	
२६	जलवायु परिवर्तन अनुकूलन योजना तयारी र कार्यान्वयन भएका स्थानीय तह	संख्या	६५०	२६३	

३.२ आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को नीति तथा कार्यक्रम अनुसारको प्रगति

तालिका ४.२: आ.व. २०८०/०८१ को नीति तथा कार्यक्रमको प्रगति

नीति तथा कार्यक्रम/बजेट वक्तव्यको बुँदा नं.	नीति तथा कार्यक्रमको ब्यहोरा	प्रगति/कार्यान्वयनको अवस्था (भौतिक/वित्तीय)				कैफियत
		भौतिक प्रगतिको अवस्था (इकाइ/परिमाण र प्रगति प्रतिशत)	विनियोजित बजेट	खर्च रकम	वित्तीय प्रगति प्रतिशत	
४६	टेड्र सपोर्ट (विश्लेषण, प्रमाणीकरण, गुण नियन्त्रण तथा सिफारिस) गर्ने	८९७ संख्या	७.९५	७.९४	९९.९४	
१०७/३८०	स्थानीय अनुकूलन योजना तयार तथा कार्यान्वयन गर्ने।	२६३ वटा				
	संरक्षण पोखरी, तालतलैया, सिमसार क्षेत्र संरक्षण तथा व्यवस्थापन	१४ वटा				
	गह्रा सुधार गर्ने।	९३.५२ हेक्टर				
	वनक्षेत्र सुदृढीकरण र चरनक्षेत्र व्यवस्थापन	५५ हेक्टर				
१०९/११८	वन डढेलो नियन्त्रणका लागि आवश्यक औजार खरिद तथा वितरण गर्ने।	१ प्याकेट (१००%)	१०.५	१०.३२	९८.२९%	

नीति तथा कार्यक्रम/बजेट वक्तव्यको बुँदा नं.	नीति तथा कार्यक्रमको ब्यहोरा	प्रगति/कार्यान्वयनको अवस्था (भौतिक/वित्तीय)				कैफियत
		भौतिक प्रगतिको अवस्था (इकाइ/परिमाण र प्रगति प्रतिशत)	विनियोजित बजेट	खर्च रकम	वित्तीय प्रगति प्रतिशत	
१११/३८०	हिमाल (सगरमाथा र लोत्से) सरसफाइ गर्ने।	११ टन फोहोर, ४ वटा मानव शव र १ वटा मानव अस्थिपञ्जर सङ्कलन गरी सोको उचित व्यवस्थाप (१००)%	८३०	७६४	९२.४५	
११४/११३	पानी मुहान संरक्षण गर्ने .	१७५ वटा (१०३.५५%)	२०१	१४०.७८	७०.०४	
	संरक्षण पोखरी, तालतलैया, सिमसार क्षेत्र संरक्षण तथा व्यवस्थापन गर्ने।	६५ वटा (१०६.५५%)	२१२	१८३.१६	८६.४०	
११४/११३	खोला/नदी किनारा संरक्षण गर्ने।	१०२स्थानमा, ८.३२१ कि.मी। (४८.९४%)	१२२४	१११०.९	९०.७६	
	गल्छी/पहिरो रोकथाम गर्ने।	६५ वटा (१००%)	८२९	६९६.१४	८३.९७	

नीति तथा कार्यक्रम/बजेट वक्तव्यको बुँदा नं.	नीति तथा कार्यक्रमको ब्यहोरा	प्रगति/कार्यान्वयनको अवस्था (भौतिक/वित्तीय)				कैफियत
		भौतिक प्रगतिको अवस्था (इकाइ/परिमाण र प्रगति प्रतिशत)	विनियोजित बजेट	खर्च रकम	वित्तीय प्रगति प्रतिशत	
११५/१२१	वायु गुणस्तर मापन केन्द्र स्थापना (PM Only) गर्ने।	३ स्थानमा स्थापना (१००%)	४५०	४२२.८७	९३.९७	
	EIA स्वीकृत भएका आयोजनाहरूको वातावरणीय परीक्षण (Environmental Audit) गर्ने।	१० वटा (१००%)	५	२.०१	४०.२	
	वातावरणीय अनुगमन (वातावरणीय प्रभाव अध्ययन गरेका आयोजनाहरू र उद्योग प्रतिष्ठान (प्लाष्टिक झोला उत्पादन गर्ने समेत)	१२२ वटा (१००%)	२१	८.१३	३८.७	
	प्लाष्टिक झोला प्रतिबन्ध सम्बन्धी निर्देशिका तयार गर्ने।	१ (१००%)	१०	२.२७	२२.७	
४३/१११	विदेशी काठको गुणस्तर मापनको र सञ्चालन गर्ने।	१ प्याकेट	१८.६	०	०	
४३/११९	दिगो वन व्यवस्थापन मापदण्ड तथा कार्यविधि तयार गर्ने।	१ वटा	१	०	०	मापदण्ड तथा कार्यविधिको मस्यौदा मन्त्रालयमा पेश भएको।

नीति तथा कार्यक्रम/बजेट वक्तव्यको बुँदा नं.	नीति तथा कार्यक्रमको ब्यहोरा	प्रगति/कार्यान्वयनको अवस्था (भौतिक/वित्तीय)				कैफियत
		भौतिक प्रगतिको अवस्था (इकाइ/परिमाण र प्रगति प्रतिशत)	विनियोजित बजेट	खर्च रकम	वित्तीय प्रगति प्रतिशत	
	वन संरक्षण क्षेत्रको कार्ययोजना पुनरावलोकन गर्ने।	८ वटा	३९.५४	०.३०४	०.७७	
४५/११४	कृषि-वन विकास गर्ने।	२ प्याकेट	२०	०	०	
४५/११४	सहरी वन विकास कार्ययोजना निर्माण गर्ने।	५ प्याकेट	१५	१.११४	७.४३	
४६/११५	जडीबुटीको गुणस्तरीय बिरुवा उत्पादन गर्ने।	४ लाख	४०	३९.७१	९९.२७	
४६/११५	जडीबुटी पकेटक्षेत्र प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	७ वटा समूह/सहकारी मार्फत ३० हेक्टर क्षेत्रफलमा कार्य सञ्चालन	२५	२४.०५	९६.२	
४६/११५	उद्यानमा नभएका वनस्पतिहरूको सङ्कलन तथा संरक्षण गर्ने	१२६४ प्रजाति	१६	१४.७३	९२.०९	
४६/११५	सुगन्धित तेल तथा कच्चा पदार्थ (६५ टन)	सुगन्धित तेल तथा कच्चा पदार्थ १८.६५ टन उत्पादन भएको	५९,८८,४५ (हजारमा)	१८८२५३ (हजारमा)	३१.४४	
४६/११५	जडीबुटीजन्य बस्तुको उत्पादन Fast Moving Consumer Goods(FMCGs)	३७,४२,८८१ थान जडीबुटीजन्य बस्तुको उत्पादन भएको				

नीति तथा कार्यक्रम/बजेट वक्तव्यको बुँदा नं.	नीति तथा कार्यक्रमको ब्यहोरा	प्रगति/कार्यान्वयनको अवस्था (भौतिक/वित्तीय)				कैफियत
		भौतिक प्रगतिको अवस्था (इकाइ/परिमाण र प्रगति प्रतिशत)	विनियोजित बजेट	खर्च रकम	वित्तीय प्रगति प्रतिशत	
४७/१११	पर्यटक पदमार्ग निर्माण मर्मत तथा स्तरोन्नति गर्ने	१५० कि.मि.	८१००	८०५८	९९.४८	
	भ्यू-टावर (मचान) मर्मत गर्ने	३५ वटा	३७००	३२२६	८७.१९	
	होमस्टे प्रवर्द्धन गर्ने	९ वटा	४०००	३९८६	९९.६६	
४७/११६	वन्यजन्तुबाट हुने क्षतिको राहत सहयोग	-	-	-	-	रकमान्तर भएको
	घाँसे मैदान व्यवस्थापन गर्ने	१११२ हे	१५३९०	१२९८८	८४.३९	
	वन्यजन्तुका लागि खानेपानी पोखरी निर्माण तथा मर्मत गर्ने	४५ वटा	५७००	५०९५	८९.३९	
	सिमसार क्षेत्र व्यवस्थापन गर्ने	१८ वटा	९७००	९०८१	९३.६२	
	मेषजाली सहित तारवार निर्माण गर्ने	२३ कि.मि.	४६५९०	४२४३४	९१.०८	
	सोलार फेन्स निर्माण गर्ने	७ कि.मि.	६०२९०	५५५०२	९२.०६	
	सोलार फेन्स निर्माण गर्ने।					

नीति तथा कार्यक्रम/बजेट वक्तव्यको बुँदा नं.	नीति तथा कार्यक्रमको ब्यहोरा	प्रगति/कार्यान्वयनको अवस्था (भौतिक/वित्तीय)				कैफियत
		भौतिक प्रगतिको अवस्था (इकाइ/परिमाण र प्रगति प्रतिशत)	विनियोजित बजेट	खर्च रकम	वित्तीय प्रगति प्रतिशत	
४७/११७	वन्यजन्तुबाट हुने क्षतिको राहत सहयोग गर्ने	-	१४५५९३	१३४३५०	९२.२८	
	संरक्षणमा खटिने संरक्षित क्षेत्रका कर्मचारीहरू र हात्तीसारे कर्मचारीको जोखिम बीमा गर्ने	१९०२ जना	३९९०	२९७२	७४.४९	
४८/१११	वनस्पति उद्यानमा पर्यटकीय तथा पर्यावरणीय सेवा प्रदान गर्ने	८०८,७५८	०	०	१००	
९४/११२	संरक्षण पोखरी, तालतलैया, सिमसार क्षेत्र संरक्षण तथा व्यवस्थापन गर्ने।	४०वटा (१००%)	८००	७३४.५९	९१.८२	
	गल्छी नियन्त्रण तथा खोला किनारा संरक्षण	९१ वटा (१००%)	२७३०	२६६५.३२	९७.६३	
	बिरुवा उत्पादन	१३.५५ लाख वटा ४७ प्रतिशत	७२०	२७४.७९	३८.१६	

नीति तथा कार्यक्रम/बजेट वक्तव्यको बुँदा नं.	नीति तथा कार्यक्रमको ब्यहोरा	प्रगति/कार्यान्वयनको अवस्था (भौतिक/वित्तीय)				कैफियत
		भौतिक प्रगतिको अवस्था (इकाइ/परिमाण र प्रगति प्रतिशत)	विनियोजित बजेट	खर्च रकम	वित्तीय प्रगति प्रतिशत	
९४/११२	नदी तथा खोला किनारा स्थिरीकरण/ व्यवस्थापन	१९.९१ कि.मी. (९२.९८%)	५३६९.६२	४९२७.५१	९१.७७	
	गल्छी पहिरो खहरे रोकथाम तथा नियन्त्रण	९७ वटा (९८.९८%)	१६१३.८९	१४४७.१७	८९.६७	
	तालतलैया / सिमसार संरक्षण तथा व्यवस्थापन	२० वटा (८६.९६ %)	४२९.९०	३१०.४९	७२.२२	
	भूमिगत जल पुनर्भरण/संरक्षण पोखरी निर्माण	२९ वटा (७२.५० %)	४४२.५०	२७२.२७	६१.५३	
	क्षतिग्रस्त भूमि पुनरुत्थान तथा अन्य संरक्षण कार्य	५६ हेक्टर (१०० %)	१०१.६	९०.५६	८९.१४	
	बिरुवा उत्पादन तथा वितरण	२ लाख (८०%)	२७.५०	२१.९०	७९.६४	
	प्रमुख रुख प्रजातिहरूको allometric equation तयार गर्ने कार्यको निरन्तरता गर्ने	प्रजाति/७(१००%)	१८८	१७१.१३	९१.०३	

आ.व. २०८०/०८१ को बजेट वक्तव्यको अनुसूची-१५ अनुसारको प्रगति विवरण तालिका ४.३ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ४.३ः बजेट वक्तव्यको अनुसूची १५ को प्रगति अवस्था

क्र. सं.	उपक्षेत्रगत कार्यक्रम	इकाइ	आ.व. २०८०/८१ को लक्ष्य	आ.व. २०८०/८१ को प्रगति
१	बिरुवा उत्पादन, खरिद, वितरण (वार्षिक)	गोटा (हजारमा)	३००००	४७१४३
२	वनक्षेत्रबाट अनुमानित राजस्व रकम	रू (अर्ब)	६	६.८८
३	काठको उत्पादन	क्यु.फिट (लाख)	३००	३७६
४	पानी मुहान, पोखरी संरक्षण र सिमसार क्षेत्र व्यवस्थापन	संख्या	२७५	७१९
५	घाँसे मैदान व्यवस्थापन	हेक्टर	१०३३	१११२
६	शहरी हरित उद्यान निर्माण तथा व्यवस्थापन	संख्या	९०	९०
७	गल्छी/खहरे/पहिरो नियन्त्रण तथा रोकथाम	संख्या	२५०	९८
८	वनक्षेत्रबाट रोजगारी सिर्जना	जना (हजार)	२७	१३ (१३ लाख ६६ हजार श्रमदिन)

३.३ आ.व. २०८०/०८१ मा वन तथा वातावरणले हासिल गरेका मुख्य उपलब्धिहरू

वन तथा वातावरण मन्त्रालयले आ.व. २०८०/०८१ मा हासिल गरेका प्रमुख उपलब्धिहरू तालिका ४.४ मा देखाइएको छ।

तालिका ४.४ मुख्य उपलब्धिहरू

क्र. सं.	विवरण	आ.व. २०७९/८० को उपलब्धि	आ.व. २०८०/८१ को उपलब्धि	कैफियत
१	राजश्व सङ्कलन (रु. लाखमा)	४ अर्ब ७७ करोड ७३ हजार (प्रदूषण नियन्त्रण शुल्क : ३ अरब ०९ करोड समेत)।	६ अरब ८८ करोड (प्रदुषण नियन्त्रण शुल्क : २ अरब ७९ करोड समेत)	
२	वनक्षेत्रको (कोष, समिति, निगम, कम्पनी) आम्दानी	१ अरब ३९ करोड ४९ लाख ६७ हजार ६ सय ५४	१ अरब ३१ करोड १७ लाख ७१ हजार ५ सय ५७	
३	काठ उत्पादन (क्यु फिट)	३ करोड १८ लाख ६१ हजार	३ करोड ७६ लाख ३४ हजार	निजी वनको काठ उत्पादनमा वृद्धि भएको
४	दाउरा उत्पादन (चट्टा)	४१ हजार ९ सय ९८	४८ हजार ४ सय ७४	
६	बिरुवा उत्पादन (काष्ठजन्य संख्या)	१ करोड ५९ लाख ७३ हजार बिरुवा उत्पादन तथा २ हजार २४ हेक्टर वृक्षारोपण	४ करोड ७१ लाख ४३ हजार	
७	रोजगारी सृजना (श्रमदिन)	६७ लाख २५ हजार	१३ लाख ६६ हजार	
८	वनमा आधारित उद्यम विकास (संख्या)	३ हजार ३ सय ३ वटा	३ हजार ४ सय ६१ वटा	
९	संरक्षित क्षेत्रमा पर्यापर्यटन प्रवर्द्धन (संख्या)	९ लाख ३५ हजार ८ सय ०६	१० लाख १९ हजार ४ सय ७८	
१०	चिडियाखाना तथा वनस्पति उद्यानमा पर्यापर्यटन प्रवर्द्धन (संख्या)	१८ लाख १० हजार ९ सय ३४	१५ लाख ९८ हजार ६ सय ३५	

क्र. सं.	विवरण	आ.व. २०७९/८० को उपलब्धि	आ.व. २०८०/८१ को उपलब्धि	कैफियत
११	राहत वितरण	९,४३१ घटनाको लागि १२ करोड	१०,२९७ घटनाको लागि १५ करोड ३१ लाख	
१२	वनक्षेत्र अन्य प्रयोजनका लागि प्रदान	४१ वटा विकास आयोजनालाई ४४७.१० हेक्टर	६० वटा विकास आयोजनालाई ९१९.४९ हेक्टर	
१३	वातावरणीय नियमन	३७ वटा EIA, ५ वटा SEIA, ४५ वटा SD/ToR र १ वटा कार्वाही	४८ वटा वातावरणीय प्रभाव अध्ययन प्रतिवेदन, ८ वटा पूरक वातावरणीय प्रभाव अध्ययन प्रतिवेदन, २५ वटा क्षेत्र निर्धारण प्रतिवेदन/कार्यसूची स्वीकृत	
१४	बेरुजु फछ्यौंट (प्रतिशत)	२०.५७७	०	
१५	गुनासो फछ्यौंट (प्रतिशत)	५८.१५	५५.४२	
१६	हर्बल केयर उत्पादन (थान)	५३,३७,०११	३०,९६,०८१	
१७	सुगन्धित तेल उत्पादन (टन)	१९.६६	१६.१६	

खण्ड-४

मन्त्रालयले कार्यान्वयन गर्ने गरी भएका उच्चस्तरीय निर्णयहरूको कार्यान्वयन प्रगति

४.१ राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समितिको बैठकको वनक्षेत्रसँग सम्बन्धित निर्णयहरू र कार्यान्वयन स्थिति

राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समितिको ५०, ५१ र ५२ औं बैठकको वनक्षेत्रसँग सम्बन्धित निर्णयहरू र कार्यान्वयन स्थिति

५० औं बैठकको निर्णय	कार्यान्वयन स्थिति
स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन (EIA) का आधारमा आयोजना निर्माण गर्ने क्रममा रुखहरूको कटानको साविकमा भएको स्वीकृत संख्यामा घटी वढी रहेकोमा घटी हुँदा पनि पूरक EIA गर्नुपर्ने व्यवस्थाले गर्दा काममा ढिलाइ भएकोले त्यसको सहजीकरण गर्ने गरी विद्यमान वातावरण संरक्षण ऐन तथा नियमावली संशोधन गर्न वन तथा वातावरण मन्त्रालयले दुई महिनाभित्र प्रकृया अघि वढाउने।	रुख कटान सङ्ख्या घटवढ हुँदा पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन गर्नुपर्ने व्यवस्था वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ र नियमावली, २०७७ मा नरहेको कारण रुख सङ्ख्या घटवढ भएकै आधारमा कुनै पनि आयोजनाले पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन गर्नु नपर्ने। रुख सङ्ख्या घटेको वा बढेकोमा वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ को नियम ११ को उपनियम (६) बमोजिम सम्बन्धित निकायले वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदनमा रहेको वातावरणीय व्यवस्थापन योजना (EMP) परिमार्जन गर्न स्वीकृति दिन सक्ने व्यवस्था रहेको
आयोजना निर्माणका लागि वनक्षेत्र प्रयोग गरे वापत नियमानुसार वृक्षारोपण गर्नका निमित्त निकुञ्ज र संरक्षण क्षेत्र नजिक जग्गा प्राप्त नभएमा अन्यत्र पनि वृक्षारोपण गर्न सकिने गरी वन ऐनमा संशोधन गर्ने प्रकृया तथा वातावरण मन्त्रालयले दुई महिनाभित्र प्रकृया अघि वढाउने।	वृक्षारोपण वापतको रकम वन विकास कोषमा जम्मा गर्न पाईने व्यवस्था गरिएको।

नेपाल सरकारले सञ्चालन गर्ने पूर्वाधार निर्माणका आयोजनाहरूमा परेको राष्ट्रिय वनक्षेत्रको जग्गाको सोधभर्ना स्वरूप वन विकास कोषमा रकम जम्मा गर्दा आयोजनाको लागत वढ्न गएकोले काटिएका रुखहरूको वदलामा बिरुवा रोप्ने र हुर्काउने वाहेक आयोजनाले प्रयोग गरेको क्षेत्रफल वरावरको जग्गा सट्टाभर्नाको लागि वन विकास कोषमा रकम जम्मा गर्ने कानूनी व्यवस्था संसोधनको लागि वन तथा वातावरण मन्त्रालयले दुई महिनाभित्र प्रस्ताव पेश गर्ने।	केही नेपाल ऐन संशोधन विधेयकमा समावेश भई पेश भएकोमा सो विधेयक संसदमा छलफलकै क्रममा रहेको।
महिला विरुद्ध हुने सवै प्रकारका भेदभाव उन्मूलन (CEDAW) लगायत नेपाल सरकार पक्ष भएको अन्तर्राष्ट्रिय अभिसन्धिहरूको आधारमा नेपालले अन्तर्राष्ट्रिय मंचमा नियमित प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्ने तर स्थानीय तह र प्रदेश तहबाट नियमित रूप तथ्याङ्क तथा प्रतिवेदन प्राप्त नहुँदा नेपालपक्ष भएको सवै अन्तर्राष्ट्रिय सन्धिहरूको कार्यान्वयन अवस्थाको विवरणहरू सवै तहका सरकारका निकायहरूले सन्धि कार्यान्वयनको मुख्य सरोकारवाला निकायमा नियमितरूपमा प्रतिवेदन गर्ने र यस्तो प्रतिवेदन पठाउनको लागि सम्वन्धित मन्त्रालयहरूले सबै तह र निकायहरूलाई एक महिनाभित्र जानकारी गराउने र सोको नियमित अनुगमन गर्ने। यसैगरी संघीय नियामक निकायहरूमा आवश्यक पर्ने सवै प्रकारका सूचना तथा तथ्याङ्कहरूका लागि राष्ट्रिय तथ्याङ्क विवरण प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयमा ल्याउने।	सो प्रकारका सूचना तथा तथ्याङ्कहरूको सङ्कलन तथा व्यवस्थापनका लागि आवश्यकता अनुसार विभिन्न समयमा सम्वन्धित FOCAL Person हरूसँग समन्वय गर्ने गरेको। वार्षिक रूपमा प्रगति समीक्षा गर्ने गरेको।

प्रदेश र स्थानीय तहका भौतिक पूर्वाधारका आयोजना/ कार्यक्रमहरूमा अति न्यून वजेट हुने, कतिपय अनुपयुक्त विनियोजन, स-साना कार्यक्रम, दोहोरोपना जस्ता प्रवृतिले भौतिक निर्माण नतिजामूलक हुन नसकेको, साथै तीनै तहका सरकारको खर्चको मापदण्ड समेत एकरूपता ल्याउन आवश्यक देखिएकोले आयोजनाको वर्गीकरण सम्वन्धी मापदण्डको काम यथाशीघ्र सम्पन्न गरी कार्य विस्तृतीकरण प्रतिवेदन समेतका आधारमा सवै तह र मन्त्रालयहरूले आगामी आर्थिक वर्षको वजेट तथा कार्यक्रम प्रस्ताव गर्दा अनिर्वाय गर्ने; साथै अर्थ मन्त्रालयले तिनै तहका लागि कार्यान्वयन हुने गरी खर्चको मापदण्ड निर्माण गर्ने।	अर्थ मन्त्रालयको निर्देशन वमोजिम काम गर्ने गरेको।
५१ औं बैठकको निर्णय	**कार्यान्वयन स्थिति**
राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समितिको ५१ औं बैठकबाट भएका निर्णयहरूमा वन तथा वातावरण मन्त्रालयको कार्य क्षेत्रसँग सम्बन्धित भई कार्यान्वयन गर्नुपर्ने गरी कुनै पनि निर्णयहरू नभएको।	
५२ औं बैठकको निर्णय	**कार्यान्वयन स्थिति**
कृषि क्षेत्रमा बाँदरबाट हुने क्षति न्यूनीकरण गर्न वन तथा वातावरण मन्त्रालयको संयोजकत्वमा कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, नेपाल नगरपालिका संघ तथा गाउँपालिका राष्ट्रिय महासंघका प्रतिनिधि रहेको समितिले दुई महिनाभित्र अध्ययन गरी प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयमा प्रतिवेदन पेश गर्ने।	राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागका उप-महानिर्देशकको संयोजकत्वमा ६ सदस्यीय समिति गठन भई प्रतिवेदन तयार भएको।

अनुसूचीहरू

अनुसूची १ः राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त योजनाका लागि राष्ट्रिय/सरकारी **वनक्षेत्र** प्रयोग गर्न उपलब्ध गराइएको योजनाहरूको बिवरण (२०८०/०८१)

क्र.सं.	प्रस्तावकको नाम	योजनाको नाम	स्थान	उपलब्ध गराइएको वनको क्षेत्रफल (हेक्टर)			हटाइने रूखबिरुवा संख्या	समयावधि (वर्ष)	मन्त्रिपरिषद्को निर्णय मिति	कैफियत
				स्थायी	अस्थायी	जम्मा				
१	उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, कर्णाली प्रदेश	खारा जनयुद्ध संग्रहालय, रुकुम पश्चिम	त्रिवेणी गा.पा. वडा नं. ६ रुकुम पश्चिम स्थित लाँलीगुराँस सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहले व्यवस्थापन गरिरहेको राष्ट्रिय वन			१.२०००	२३		म.प.बै.सं. २३/०८० मिति २०८०/४/३	
२	नेपाल विद्युत् प्राधिकरण काठमाडौं	मातातीर्थ माल्टा ३३ के.भी. प्रसारण लाइन आयोजना	काठमाडौं, ललितपुर र मकवानपुर जिल्लामा रहेको राष्ट्रिय वन			२४.६७५०२५	४,१७२		म.प.बै.सं. २४/०८० मिति २०८०/४/१६	
३	सेवा हाइड्रोपावर लिमिटेड	तल्लो सेलाङ खोला जलविद्युत् आयोजना (१.४७५ मे.वा.) सिन्धुपाल्चोक	सिन्धुपाल्चोक जिल्लामा रहेको साविक सेलाङ र गोल्चे गा.वि.स. मा रहेको राष्ट्रिय वन			२.४९००	५४		म.प.बै.सं. २४/०८० मिति २०८०/४/१६	

क्र. सं.	प्रस्तावकको नाम	योजनाको नाम	स्थान	उपलब्ध गराइएको वनको क्षेत्रफल (हेक्टर)			हटाइने रूखबिरुवा संख्या	समयावधि (वर्ष)	मन्त्रिपरिषद्को निर्णय मिति	कैफियत
				स्थायी	अस्थायी	जम्मा				
४	लेकबेंशी नगरपालिका सुर्खेत	१५ शैय्याको आधारभूत अस्पताल	सुर्खेत जिल्लाको सरस्वती सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहले व्यवस्थापन गरेको राष्ट्रिय वन			०.७६००	४६		म.प.बै.सं. २५/०८० मिति २०८०/४/२३	
५	भिजन इनर्जी एण्ड पावर लि.	नुप्चे लिखु जलविद्युत् आयोजनाको १३२ विद्युत के.भी.प्रशारण लाइन आयोजना	गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्रले व्यवस्थापन गरेको सरकारी वन			३७.८५००	६,५९४		म.प.बै.सं. २५/०८० मिति २०८०/४/२३	
६	माविलुङ इनर्जी लि.	माथिल्लो पिलुवा खोला ३ जलविद्युत् आयोजना (४.९५ मे.वा.)	संखुवासभा जिल्लाको मादी नगरपालिका वडा नं. ७, ८ र ९तथा चैनपुर नगरपालिका वडा नं. २ मा रहेको राष्ट्रिय वन			१.४६७३	१४०		म.प.बै.सं. २५/०८० मिति २०८०/४/२३	

क्र. सं.	प्रस्तावकको नाम	योजनाको नाम	स्थान	उपलब्ध गराइएको वनको क्षेत्रफल (हेक्टर)			हटाइने रूखबिरुवा संख्या	समयावधि (वर्ष)	मन्त्रिपरिषद्को निर्णय मिति	कैफियत
				स्थायी	अस्थायी	जम्मा				
७	नेपाल विद्युत् प्राधिकरण काठमाडौं	माथिल्लो मोदी ए जलविद्युत् आयोजना (४२ मे.वा.)	अन्नपूर्ण संरक्षण क्षेत्रले व्यवस्थापन गरेको कास्की जिल्लाको अन्नपूर्ण गा.पा. वडा नं. १० मा रहेको सरकारी वन			९.८५००	६३९		म.प.बै.सं. २५/०८० मिति २०८०/४/२३	
८	कालिका कन्स्ट्रक्सन प्रा.लि.	माथिल्लो दरौंदी बी साना जलविद्युत् आयोजना (८.३ मे.वा.)	गोरखा जिल्लाको सुलिकोट गा.पा. वडा नं. २ र अजिरकोट गा.पा. वडा नं. १ मा रहेको राष्ट्रिय वन			४.९२००	४८०		म.प.बै.सं. २६/०८० मिति २०८०/४/३०	
९	जलश्रोत तथा सिंचाइ विभाग, जावलाखेल, ललितपुर	प्रगन्ना तथा बड्कापथ सिचाइ आयोजना, दाङ	डिभिजन वन कार्यालय, देउखुरी दाङ अन्तर्गको राष्ट्रिय वनको जग्गा			५७.३७००	३,८७९		म.प.बै.सं. २६/०८० मिति २०८०/४/३०	

क्र.सं.	प्रस्तावकको नाम	योजनाको नाम	स्थान	उपलब्ध गराइएको वनको क्षेत्रफल (हेक्टर)			हटाइने रूखबिरुवा संख्या	समयावधि (वर्ष)	मन्त्रिपरिषद्को निर्णय मिति	कैफियत
				स्थायी	अस्थायी	जम्मा				
१०	हिम पर्वत हाइड्रोपावर प्रा.लि.	साँगुखोला १ जलविद्युत् आयोजना (५.५ मे.वा.)	दोलखा जिल्लाको विगु गा.पा. वडा नं. ५ र ६ मा रहेको गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्रले व्यवस्थापन गरिरहेको राष्ट्रिय वन			२.६५००	६७		म.प.बै.सं. २८/०८० मिति २०८०/५/१२	
११	हिम पर्वत हाइड्रोपावर प्रा.लि.	साँगुखोला जलविद्युत् आयोजना (२० मे.वा.)	दोलखा जिल्लाको विगु गा.पा. वडा नं. ५, ६, ७ र ८ मा रहेको गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्रले व्यवस्थापन गरिरहेको राष्ट्रिय वन			५.६२४०	५२५		म.प.बै.सं. २८/०८० मिति २०८०/५/१२	
१२	मकर जितुमाया हाइड्रोपावर प्रा.लि.	माथिल्लो सुरीखोला जलविद्युत् आयोजना (७ मे.वा.)	दोलखा जिल्लाको गौरीशंकर गा.पा. वडा नं. ५ र ६ मा रहेको गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्रले व्यवस्थापन गरिरहेको राष्ट्रिय वन			५.३५००	३९		म.प.बै.सं. २८/०८० मिति २०८०/५/१२	

क्र. सं.	प्रस्तावकको नाम	योजनाको नाम	स्थान	उपलब्ध गराइएको वनको क्षेत्रफल (हेक्टर)			हटाइने रूखबिरुवा संख्या	समयावधि (वर्ष)	मन्त्रिपरिषद्को निर्णय मिति	कैफियत
				स्थायी	अस्थायी	जम्मा				
१३	एसजेभिएन अरुण ३ पावर डेभेलपमेन्ट कम्पनी प्रा.लि.	अरुण ३ जलविद्युत् परियोजना (९०० मे.वा.)	संखुवासभा जिल्लाको मकालु गा.पा. (साविक नुम ५, दिदिङ ८ र पाथीभरा ३) मा रहेको राष्ट्रिय वन			६.१३२२	४६४		म.प.बै.सं. २८/०८० मिति २०८०/५/१२	
१४	सुपर बागमती हाइड्रोपावर प्रा.लि.	सुपर तल्लो बागमती जलविद्युत् आयोजना (४१.८६)	मकवानपुर जिल्लाको बागमती वडा नं. ५ र ललितपुर जिल्लाको महाँकाल वडा नं. ६ मा रहेको राष्ट्रिय वन			८.८७१०	६५५		म.प.बै.सं. ३१/०८० मिति २०८०/५/२९	
१५	सुनकोशी गा.पा. सिन्धुली	सुनकोशी प्राथमिक अस्पताल निर्माण आयोजना	प्राथमिक अस्पताल निर्माणको लागि सुनकोशी गा.पा. वडा नं. ३ को राष्ट्रिय वन			०.३६२५	०		म.प.बै.सं. ३५/०८० मिति २०८०/६/२४	७.२ रोपनी
१६	अलाइन्स इनर्जी सोलुसन्स प्रा.लि.	माथिल्लो शीत खोला जलविद्युत् आयोजना (०.९०५ मे.वा.)	अर्घाखाँची जिल्लाको शीतगंगा गा.पा. वडा नं. ४ र ५ मा रहेको राष्ट्रिय वन			१.८४००	१२५		म.प.बै.सं. ३५/०८० मिति २०८०/६/२४	

क्र. सं.	प्रस्तावकको नाम	योजनाको नाम	स्थान	उपलब्ध गराइएको वनको क्षेत्रफल (हेक्टर)			हटाइने रूखबिरुवा संख्या	समयावधि (वर्ष)	मन्त्रिपरिषद्को निर्णय मिति	कैफियत
				स्थायी	अस्थायी	जम्मा				
१७	मदन भण्डारी राजमार्ग आयोजना निर्देशनालय चाकुपाट, ललितपुर	सुर्खेत जिल्ला स्थित खम्बागाडे-पलौंटे-विद्यापुर-गुटु-मायाताल (२३ कि.मि.) सडक आयोजना	सुर्खेत जिल्लास्थित खम्बागाडे-पलौंटे-विद्यापुर-गुटु-मायाताल (२३ कि.मि.) सडक खण्डको स्तरोन्नतिका लागि पञ्चपुरी न.पा. वडा नं. २, ३, ४, ५, ६, ८ र ९ तथा चौकुने गा.पा. वटा नं. ५, ७ र ८ मा रहेको राष्ट्रिय वन			१४.५९००	१,२९२		म.प.बै.सं. ३७/०८० मिति २०८०/७/१६	
१८	बढीकेदार गा.पा., गाउँ गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय, डोटी	१० शैय्याको प्राथमिक अस्पताल निर्माण तथा प्रशासकीय भवन निर्माण आयोजना	१० शैय्याको प्राथमिक अस्पताल निर्माण तथा प्रशासकीय भवन निर्माणको लागि सोही गा.पा. को वडा नं. २ मा रहेको राष्ट्रिय वन			०.६६००	०		म.प.बै.सं. ३७/०८० मिति २०८०/७/१६	१३.२ रोपनी
१९	अर्बिट इनर्जी प्रा.लि.	सभाखोला बी जलविद्युत् आयोजना (१५.१ मे.वा.)	संखुवासभा जिल्लाको सभापोखरी गा.पा. वडा नं. ३, ४, ५ र ६ मा रहेको राष्ट्रिय वन			४.२९०४	१२४		म.प.बै.सं. ३७/०८० मिति २०८०/७/१६	

क्र. सं.	प्रस्तावकको नाम	योजनाको नाम	स्थान	उपलब्ध गराइएको वनको क्षेत्रफल (हेक्टर)			हटाइने रूखबिरुवा संख्या	समयावधि (वर्ष)	मन्त्रिपरिषद्को निर्णय मिति	कैफियत
				स्थायी	अस्थायी	जम्मा				
२०	सालासुङ्गी पावर प्रा. लि.	सान्जेन खोला जलविद्युत् आयोजनाको १३२ के.भी. प्रसारण लाइन आयोजना	रसुवा जिल्ला आमामछोदिङ्गो गा.पा. वडा नं. ५ मा रहेको राष्ट्रिय वन			१०.१३००	१,२१४		म.प.बै.सं. ४६/०८० मिति २०८०/९/५	
२१	काठमाडौं-तराई/मधेश द्रुतमार्ग सडक आयोजना	काठमाडौं-तराई/मधेश द्रुतमार्ग सडक आयोजना	मकवानपुर जिल्ला बकैया गा.पा. वडा नं. २, ५, ६, ७ र ८ तथा भीमफेदी गा.पा. वडा नं. ८ साथै बारा जिल्ला निजगढ न.पा. वडा नं. ४ र ८ मा रहेको राष्ट्रिय वन			४०.१९००	४,३४५		म.प.बै.सं. ४७/०८० मिति २०८०/९/१२	
२२	मदन भण्डारी राजमार्ग आयोजना निर्देशनालय, चाकुपाट, ललितपुर	सुर्खेत जिल्ला स्थित चौकुने-मायाताल-लगाम बजार (२८ कि.मि.) सडक आयोजना	सुर्खेत जिल्लाको चौकुने गा.पा. वडा नं. २, ३, ४ र ५ मा रहेको राष्ट्रिय वन			२७.७६००	१,८८४		म.प.बै.सं. ५०/०८० मिति २०८०/९/२४	

क्र. सं.	प्रस्तावकको नाम	योजनाको नाम	स्थान	उपलब्ध गराइएको वनको क्षेत्रफल (हेक्टर)			हटाइने रूखबिरुवा संख्या	समयावधि (वर्ष)	मन्त्रिपरिषद्को निर्णय मिति	कैफियत
				स्थायी	अस्थायी	जम्मा				
२३	पाल्पा मिशन अस्पताल र पाल्पा जेसिज	पाल्पा जिल्ला स्थित ढल तथा फोहोर पानी प्रशोधन तथा व्यवस्थापन आयोजना	पाल्पा जिल्लाको तानसेन न.पा. वडा नं. १ मा रहेको राष्ट्रिय वन			०.१०२०	०		म.प.बै.सं. ५०/०८० मिति २०८०/९/२४	
२४	भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय, सिंहदरबार, काठमाडौं।	चिसापानी-मंगलसेन (१६ कि.मि.) सडक स्तरोन्नति आयोजना	कैलाली जिल्ला स्थित लम्कीचुहा न.पा. वडा नं. ३ र मोहन्याल गा.पा. वडा नं. ७ मा रहेको राष्ट्रिय वन			८.९२००	४७२		म.प.बै.सं. ५०/०८० मिति २०८०/९/२४	
२५	ह्याविट्याट पावर कम्पनी लिमिटेड	हेवा ए साना जलविद्युत् आयोजना (५ मे.वा.)	पाँचथर जिल्लाको फालेलुङ गा.पा. वडा नं. १, २, ३, ७ र ८ मा रहेको राष्ट्रिय वन			१.४७००	२७५		म.प.बै.सं. ५०/०८० मिति २०८०/९/२४	
२६	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय, सिंहदरबार, काठमाडौं	बर्दीबास मेडिकल कलेज पूर्वाधार निर्माण विकास आयोजना	महोत्तरी जिल्लाको बर्दीबास न.पा. वडा नं. ४ मा रहेको राष्ट्रिय वन			५४.५८४०	१,९६७		म.प.बै.सं. ५१/०८० मिति २०८०/१०/३	

क्र. सं.	प्रस्तावकको नाम	योजनाको नाम	स्थान	उपलब्ध गराइएको वनको क्षेत्रफल (हेक्टर)			हटाइने रूखबिरुवा संख्या	समयावधि (वर्ष)	मन्त्रिपरिषद्को निर्णय मिति	कैफियत
				स्थायी	अस्थायी	जम्मा				
२७	शहरी विकास मन्त्रालय, सिहदरवार काठमाडौं	एकीकृत फोहोरमैला व्यवस्थापन केन्द्र तथा दिसाजन्य पदार्थ प्रशोधन प्रणाली आयोजना, धनगढी, कैलाली।	कैलाली जिल्ला स्थित धनगढी उपमहानगरपालिका वडा नं. ७ पटेलामा रहेको राष्ट्रिय वन			२२.0000	२,६०३		म.प.बै.सं. ५२/०८० मिति २०८०/१०/९	
२८	मनाङ् मर्स्याङ्दी हाइड्रोपावर कम्पनी प्रा.लि.	मनाङ् मर्स्याङ्दी जलविद्युत् आयोजना (१३५ मे.वा.)	मनाङ जिल्लाको चामे गा.पा. वडा नं. १, २, ३ र ५ तथा नासो गा.पा. वडा नं. ८ र ९ मा रहेको अन्नपूर्ण संरक्षण क्षेत्रमा पर्ने राष्ट्रिय वन			३३.४७००	१,८३५		म.प.बै.सं. ५२/०८० मिति २०८०/१०/९	

क्र. सं.	प्रस्तावकको नाम	योजनाको नाम	स्थान	उपलब्ध गराइएको वनको क्षेत्रफल (हेक्टर)			हटाइने रूखबिरुवा संख्या	समयावधि (वर्ष)	मन्त्रिपरिषद्को निर्णय मिति	कैफियत
				स्थायी	अस्थायी	जम्मा				
२९	इलेक्ट्रोपावर कम्पनी लि.	भोटेकोशी १ जलविद्युत् आयोजना (४० मे.वा.)	सिन्धुपाल्चोक जिल्लाकोभोटेकोशी गा.पा. वडा नं. १, ३, ४ र ५ मा रहेको गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्रमा पर्ने राष्ट्रिय वन			४.२५००	१६		म.प.बै.सं. ५२/०८० मिति २०८०/१०/९	
३०	हिम रिभर पावर लिमिटेड	लिपिङ खोला जलविद्युत् आयोजनाको १३२ के.भी. प्रसारण लाइन आयोजना	सिन्धुपाल्चोक जिल्लाको भोटेकोशी गा.पा. वडा नं. २, ३, ४ र ५ मा रहेको गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्रमा पर्ने राष्ट्रिय वन			१४.८८१०	४७१		म.प.बै.सं. ५२/०८० मिति २०८०/१०/९	
३१	भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेश	सालझण्डी सुँगुरेढुङ्गा सडक (३० कि.मि.) स्तरोन्नति आयोजना	रूपन्देही जिल्लाको सैनामैना न.पा. वडा नं. १० र पाल्पा जिल्लाको रैनादेवीछहरा गाउँपालिका वडा नं. ७ मा रहेको राष्ट्रिय वन			५.०७००	५४१		म.प.बै.सं. ५३/०८० मिति २०८०/१०/१८	

क्र.सं.	प्रस्तावकको नाम	योजनाको नाम	स्थान	उपलब्ध गराइएको वनको क्षेत्रफल (हेक्टर)			हटाइने रूखबिरुवा संख्या	समयावधि (वर्ष)	मन्त्रिपरिषद्को निर्णय मिति	कैफियत
				स्थायी	अस्थायी	जम्मा				
३२	सिल्क पावर प्रा.लि.	लुजा खोला जलविद्युत् आयोजना (२४.८८ मे.वा.)	सोलुखुम्बु जिल्लाको सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्र अन्तर्गत सोलुदुधकुण्ड नगरपालिका वडा नं. १ र खुम्बु पासाङल्यामु गाउँपालिका वडा नं. २ को राष्ट्रिय वन			४.६९२०	२७२		म.प.बै.सं. ५३/०८० मिति २०८०/१०/१८	
३३	साङ्ग्रिला ऊर्जा लिमिटेड	छुजुङ खोला जलविद्युत् आयोजना (६३ मे.वा.)	संखुवासभा जिल्लाको भोटखोला गाउँपालिका वडा नं. २ मा रहेको राष्ट्रिय वन			२०.००००	९५२		म.प.बै.सं. ५३/०८० मिति २०८०/१०/१८	

क्र.सं.	प्रस्तावकको नाम	योजनाको नाम	स्थान	उपलब्ध गराइएको वनको क्षेत्रफल (हेक्टर)			हटाइने रूखबिरुवा संख्या	समयावधि (वर्ष)	मन्त्रिपरिषद्को निर्णय मिति	कैफियत
				स्थायी	अस्थायी	जम्मा				
३४	नेपाल विद्युत् प्राधिकरण काठमाडौं	मर्स्याङ्दी कोरिडोर (उदीपुर-न्यू भरतपुर) २२० के.भी. विद्युत् प्रसारण लाइन आयोजना	गोरखा जिल्लाको गोरखा न.पा. वडा नं. १४, पालुङ्गटार न.पा. वडा नं. ४, ६ र ७; तनहुँ जिल्लाको आबुखैरेनी गा.पा. वडा नं. २, ३, ४ र ५ तथा चितवन जिल्लाको भरतपुर म.न.पा. वडा नं. १ र २९, इच्छाकामना गा.पा. वडा नं. ६ मा रहेको राष्ट्रिय वन			६९.६९८०	१०,२२५		म.प.बै.सं. ५४/०८० मिति २०८०/१०/२५	
३५	नेपाल विद्युत् प्राधिकरण काठमाडौं	डाँडाखेत-राहुघाट १३२ विद्युत् के.भी. प्रसारण लाइन आयोजना	म्याग्दी जिल्लाको रघुगंगा गा.पा. वडा नं. ३; बेनी नगरपालिका वडा नं. ७; मंगला गा.पा. वडा नं. २; मालिका गा.पा. वडा नं. ६ र ७ र धवला गा.पा. वडा नं. ७ मा रहेको राष्ट्रिय वन			२५.६२६०	२,९३६		म.प.बै.सं. ५४/०८० मिति २०८०/११/६	

क्र.सं.	प्रस्तावकको नाम	योजनाको नाम	स्थान	उपलब्ध गराइएको वनको क्षेत्रफल (हेक्टर)			हटाइने रूखबिरुवा संख्या	समयावधि (वर्ष)	मन्त्रिपरिषद्को निर्णय मिति	कैफियत
				स्थायी	अस्थायी	जम्मा				
३६	गोरक्ष हाइड्रोपावर प्रा.लि.	सुपर आँखुखोला जलविद्युत् आयोजना (२५.४ मे.वा.)	धादिङ जिल्लाको रूवी भ्याली गा.पा. वडा नं. ४ र ६ मा रहेको राष्ट्रिय वन			३.४१००	९५		म.प.बै.सं. ५४/०८० मिति २०८०/११/६	
३७	हिमाली हाइड्रो फण्ड लिमिटेड	सोना खोला जलविद्युत् आयोजना (९ मे.वा.)	ताप्लेजुङ्ग जिल्लाको मिक्वाखोला गा.पा. वडा नं. ५ मा रहेको राष्ट्रिय वन			३.६७००	३९३		म.प.बै.सं. ५४/०८० मिति २०८०/११/६	
३८	स्नो रिभर्स लिमिटेड	सुपर कावेली खोला- ए, सुपर काबेली खोला क्यास्केड र काबेली-३ जलविद्युत् आयोजनाको १३२ विद्युत के.भी.प्रसारण लाइन आयोजना	ताप्लेजुङ जिल्लाको सिरिजङ्घा गा.पा. वडा नं. १, २, ४, ५, ६, ७, र ८; सिदिङ्वा गा.पा. वडा नं. ५, ६ र पाथीभरा याङ्वरक गा.पा. वडा नं. ५ र ६ तथा पाँचथर जिल्लाको हिलिहाङ गा.पा. वडा नं. १ मा रहेको राष्ट्रिय वन			१४.३१३०	४१५		म.प.बै.सं. ५४/०८० मिति २०८०/११/६	

क्र. सं.	प्रस्तावकको नाम	योजनाको नाम	स्थान	उपलब्ध गराइएको वनको क्षेत्रफल (हेक्टर)			हटाइने रूखबिरुवा संख्या	समयावधि (वर्ष)	मन्त्रिपरिषद्को निर्णय मिति	कैफियत
				स्थायी	अस्थायी	जम्मा				
३९	तुदी पावर कम्पनी प्रा.लि.	माथिल्लो राहुघाट र राहुघाट मंगले २२० विद्युत् के.भी. प्रसारण लाइन आयोजना	म्याग्दी जिल्लाको रघुगंगा गा.पा. वडा नं. ३, ४, ५ र ७ मा रहेको राष्ट्रिय वन			५.०९५०	३९८		म.प.बै.सं. ५४/०८० मिति २०८०/११/६	
४०	अपर अरुण हाइड्रो-इलेक्ट्रिक लिमिटेड	माथिल्लो अरूण जलविद्युत् आयोजना (१०६३.३६ मे.वा.) को पहुँचमार्ग निर्माण आयोजना	संखुवासभा जिल्लाको भोटखोला गा.पा. वडा नं. २ र ४ मा रहेको राष्ट्रिय वन र संरक्षित क्षेत्रको वन			२१.२६७०	२,१६८		म.प.बै.सं. ५४/०८० मिति २०८०/११/६	
४१	सूर्यगढी गा.पा. नुवाकोट	सूर्यगढी गा.पा. को प्रशासकीय भवन निर्माण आयोजना	नुवाकोट जिल्लाको सूर्यगढी गा.पा वडा नं. ३ मा रहेको राष्ट्रिय वन			०.३०५२	९९		म.प.बै.सं. ५६/०८० मिति २०८०/११/१४	

क्र. सं.	प्रस्तावकको नाम	योजनाको नाम	स्थान	उपलब्ध गराइएको वनको क्षेत्रफल (हेक्टर)			हटाइने रूखबिरुवा संख्या	समयावधि (वर्ष)	मन्त्रिपरिषद्को निर्णय मिति	कैफियत
				स्थायी	अस्थायी	जम्मा				
४२	ग्रिनलाइफ हाइड्रोपावर लिमिटेड	खानी खोला १ जलविद्युत् आयोजना (४० मे.वा.)	नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्को मिति २०७३/१२/२९ को निर्णय बमोजिम प्रयोग गर्न दिएको ३.७५ हेक्टर राष्ट्रिय वनको जग्गा छ महिना भित्र सट्टाभर्ना दिन म्याद थप भएको।			०.००००	०		म.प.बै.सं. ५८/०८० मिति २०८०/११/२८	
४३	अन्नपूर्ण पावर कम्पनी प्रा.लि.	अपर मादी-खोला जलविद्युत् आयोजना (४३ मे.वा.)	कास्की जिल्ला स्थित अन्नपूर्ण संरक्षण क्षेत्रमा पर्ने मादी गा.पा. वडा नं. १ र २ मा रहेको राष्ट्रिय वन			१६.९३००	१,३३३		म.प.बै.सं. ५८/०८० मिति २०८०/११/२८	
४४	मनहरी गा.पा., मकवानपुर	मनहरी गा.पा. को प्रशासकीय भवन निर्माण आयोजना	मकवानपुर जिल्ला मनहरी गा.पा. वडा नं. ९ मा रहेको राष्ट्रिय वन			०.२०००	३		म.प.बै.सं. ६२/०८० मिति २०८०/१२/२२	

क्र. सं.	प्रस्तावकको नाम	योजनाको नाम	स्थान	उपलब्ध गराइएको वनको क्षेत्रफल (हेक्टर)			हटाइने रूखबिरुवा संख्या	समयावधि (वर्ष)	मन्त्रिपरिषद्को निर्णय मिति	कैफियत
				स्थायी	अस्थायी	जम्मा				
४५	नारायण न.पा., दैलेख	नारायण न.पा. दैलेखको फोहोरमैला सङ्कलन, व्यवस्थापन तथा प्रशोधन केन्द्र निर्माण आयोजना	दैलेख जिल्ला नारायण न.पा. वडा नं. १ मा रहेको राष्ट्रिय वन			३.००००	४७४		म.प.बै.सं. ६२/०८० मिति २०८०/१२/२२	
४६	अमरगढी नगरपालिका, डडेल्धुरा	अमरगढी नगरपालिका डडेल्धुराको बसपार्क निर्माण सम्बन्धी आयोजना	डडेल्धुरा जिल्लाको अमरगढी न.पा. वडा नं. ५ र ८ मा रहेको राष्ट्रिय वन			०.९६००	८३८		म.प.बै.सं. ६/०८१ मिति २०८१/१/२७	
४७	सडक विभाग सेती राजमार्ग (दक्षिण खण्ड) डोटी	डोटी जिल्ला स्थित ठुलिगाड-सेती-बुढीगंगा (४० कि.मि.) सडकखण्ड आयोजना	डोटी जिल्लाको बढीकेदार गा.पा. वडा नं. १, २, ३ र ७ तथा बोगटान गा.पा. वडा नं. ३ मा रहेको राष्ट्रिय वन			८०.००००	२,७८५		म.प.बै.सं. ६/०८१ मिति २०८१/१/२७	

क्र. सं.	प्रस्तावकको नाम	योजनाको नाम	स्थान	उपलब्ध गराइएको वनको क्षेत्रफल (हेक्टर)			हटाइने रूखबिरुवा संख्या	समयावधि (वर्ष)	मन्त्रिपरिषद्को निर्णय मिति	कैफियत
				स्थायी	अस्थायी	जम्मा				
४८	काबेली हाइड्रोपावर कम्पनी लिमिटेड	काबेली ३ जलविद्युत् आयोजना (२१.९३ मे.वा.)	ताप्लेजुङ्ग जिल्लाको सिरिजङ्गा गा.पा. वडा नं. ५, ६ र ७ मा रहेको राष्ट्रिय वन			१.६५००	०		म.प.बै.सं. ८/०८१ मिति २०८१/२/३	
४९	बुटवल पावर कम्पनी प्रा.लि.	चिनोखोला जलविद्युत् आयोजना (७.९ मे.वा.)	मनाङ जिल्लाको नासो गा.पा. वडा नं. ८ र ९ मा रहेको अन्नपूर्ण संरक्षण क्षेत्रमा पर्ने राष्ट्रिय वन			५.९४१०	१०४		म.प.बै.सं. ८/०८१ मिति २०८१/२/३	
५०	ह्रासिन नारायणी सिमेन्ट प्रा.लि.	ह्रासिन नारायणी सिमेन्ट प्रा.लि.	धादिङ्ग जिल्लाको बेनीघाट रोराङ गा.पा. वडा नं. २ मा रहेको राष्ट्रिय वन			११.८०००	५११		म.प.बै.सं. ८/०८१ मिति २०८१/२/३	
५१	न्यादी हाइड्रोपावर लिमिटेड	न्यादी जलविद्युत् आयोजनाको १३२ विद्युत् के.भी. प्रसारण लाइन आयोजना	लमजुङ जिल्लाको मर्स्याङ्दी गा.पा. वडा नं. ३ र ८ मा रहेको राष्ट्रिय वन			२.९५१०	१८.००००		म.प.बै.सं. १०/०८१ मिति २०८१/२/१७	

क्र.सं.	प्रस्तावकको नाम	योजनाको नाम	स्थान	उपलब्ध गराइएको वनको क्षेत्रफल (हेक्टर)			हटाइने रूखबिरुवा संख्या	समयावधि (वर्ष)	मन्त्रिपरिषद्को निर्णय मिति	कैफियत
				स्थायी	अस्थायी	जम्मा				
५२	मकर जितुमाया सुरी हाइड्रोपावर लिमिटेड	सुरी खोला जलविद्युत् आयोजनाको ३३ विद्युत् के.भी. प्रसारण लाइन आयोजना	दोलखा जिल्लाको गौरीशंकर गा.पा. वडा नं. ४ र ५ तथा कालिञ्चोक गा.पा. वडा नं. ३ मा रहेको गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्रले व्यवस्थापन गरिरहेको राष्ट्रिय वन			२.९९३६	४१२.0000		म.प.बै.सं. १०/०८१ मिति २०८१/२/१७	
५३	हिम पर्वत हाइड्रोपावर प्रा.लि.	साँगु खोला जलविद्युत् आयोजनाको १३२ विद्युत् के.भी.प्रसारण लाइन आयोजना	दोलखा जिल्लाको विगु गा.पा. वडा नं. ८ र कालिञ्चोक गा.पा. वडा नं. २ र ३ मा रहेको राष्ट्रिय वन			३.९८४३	७६२.0000		म.प.बै.सं. १०/०८१ मिति २०८१/२/१७	
५४	हाइड्रो इम्पाएर प्रा. लि.	माथिल्लो म्याग्दी जलविद्युत् आयोजना (३७ मे.वा.)	म्याग्दी जिल्लाको धौलागिरी गा.पा. वडा नं. ४ मा रहेको राष्ट्रिय वन			३.६९00	१९३.0000		म.प.बै.सं. १२/०८१ मिति २०८१/३/१०	

क्र. सं.	प्रस्तावकको नाम	योजनाको नाम	स्थान	उपलब्ध गराइएको वनको क्षेत्रफल (हेक्टर)			हटाइने रूखबिरुवा संख्या	समयावधि (वर्ष)	मन्त्रिपरिषद्को निर्णय मिति	कैफियत
				स्थायी	अस्थायी	जम्मा				
५५	जलस्रोत तथा सिंचाइ विभाग, जावलाखेल, ललितपुर	महाकाली सिंचाइ आयोजना (तेश्रो चरण) चेनेज २८+८०० देखि चेनेज ४८+३०० कि.मि. सम्म	कैलाली जिल्लाको गोदावरी न.पा. वडा नं. १०; कञ्चनपुर जिल्लाको कृष्णपुर न.पा. वडा नं. १ र ४ तथा शुक्लाफाँटा न.पा. वडा नं. ८ र ९ मा रहेको राष्ट्रिय वन			३७.३०५०	७४२८.००००		म.प.बै.सं. १२/०८१ मिति २०८१/३/१०	
५६	चौरीदेउराली गा.पा. काभ्रेपलाञ्चोक	गाउँपालिकाको प्रशासकीय भवन निर्माण आयोजना	काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला चौरीदेउराली गा.पा. वडा नं. ४ र ९ मा रहेको राष्ट्रिय वन			०.३०००	०.००००		म.प.बै.सं. १२/०८१ मिति २०८१/३/१०	६ रोपनी
५७	सडक विभाग, काठमाडौं	तमोर कोरिडोर अन्तर्गत चतरा-लेगुवाघाट (६२.४२६ कि.मि.) सडक आयोजना	धनकुटा जिल्ला स्थित साँगुरगढी गा.पा. वडा नं. १०: शहीदभूमि गा.पा. वडा नं. २, ४ र ५ तथा पाखीबास न.पा. वडा नं. ५, ६, ८ र १० मा रहेको राष्ट्रिय वन			१३५.७७००	७१५१.००००		म.प.बै.सं. १३/०८१ मिति २०८१/३/१७	

क्र. सं.	प्रस्तावकको नाम	योजनाको नाम	स्थान	उपलब्ध गराइएको वनको क्षेत्रफल (हेक्टर)			हटाइने रूखबिरुवा संख्या	समयावधि (वर्ष)	मन्त्रिपरिषद्को निर्णय मिति	कैफियत
				स्थायी	अस्थायी	जम्मा				
५८	जडीबुटी उत्पादन तथा प्रशोधन कम्पनी लिमिटेड	जडीबुटी भण्डारण तथा प्रशोधन इकाइ स्थापना तथा सञ्चालन निर्माण आयोजना	गोरखा जिल्लाको सिरानचोक गा.पा. वडा नं. ५ मा रहेको राष्ट्रिय वन			०.८३००	२०६.००००		म.प.बै.सं. १३/०८१ मिति २०८१/३/१७	
५९	सुपर घलेम्दी हाइड्रोपावर प्रा.लि.	सुपर घलेम्दी जलविद्युत् आयोजना (९.१४ मे.वा.)	म्याग्दी जिल्लाको अन्नपूर्ण गा.पा. वडा नं. ४ मा रहेको राष्ट्रिय वन			४.२०००	५६०.००००		म.प.बै.सं. १३/०८१ मिति २०८१/३/१७	

क्र. सं.	प्रस्तावकको नाम	योजनाको नाम	स्थान	उपलब्ध गराइएको वनको क्षेत्रफल (हेक्टर)			हटाइने रूखबिरुवा संख्या	समयावधि (वर्ष)	मन्त्रिपरिषद्को निर्णय मिति	कैफियत
				स्थायी	अस्थायी	जम्मा				
६०	नेपाल विद्युत् प्राधिकरण काठमाडौं	बुर्तिबाङ-पौदी-अमराई-तमघास-गोरूसिंगे १३२ के.भी. प्रसारण लाइन आयोजना	गुल्मी जिल्ला स्थित रेसुङ्गा नगरपालिका वडा नं. ५ र ६, मुसिकोट नगरपालिका वडा नं. २ र ३ तथा इस्मा गाउँपालिका वडा नं. २; अर्घाखाँची जिल्ला स्थित सन्धिखर्क नगरपालिका वडा नं. १ र ३ तथा छत्रदेव गाउँपालिका वडा नं. ८ का साथै बाग्लुङ जिल्ला स्थित बडीगाड गाउँपालिका वडा नं. ७ मा रहेको राष्ट्रिय वन			२५.१३१२	१७४८.००००		म.प.बै.सं. १३/०८१ मिति २०८१/३/१७	
						९१९.४९१८	७७४२०.००			

श्रोत; वन तथा जलाधार महाशाखा, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, २०८०

अनुसूची २: वातावरणीय नियमन सम्बन्धी विवरण

आ.व. ०८०/८१ मा स्वीकृत विभिन्न आयोजनाको वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन प्रतिवेदनहरूको विवरण

कुल स्वीकृत EIA संख्याः– ४८

१. जलविद्युत्/सिंचाइ आयोजना जम्माः-२४ वटा

सि.नं.	आयोजनाको नाम	स्वीकृत मिति
१	मध्य मेवा जलविद्युत् आयोजना, (७३.५ मे.वा.) ताप्लेजुङ्ग, कोशी	२०८०/०४/०४
२	छिलुङ्गखोला जलविद्युत् आयोजना (४३.२ मे.वा.), गोरखा, गण्डकी	२०८०/०४/०८
३	कालिका कालिगण्डकी जलविद्युत् आयोजना (३८.१६ मे.वा.), नवलपुर र तनहुँ, गण्डकी	२०८०/०४/१९
४	होङ्गु खोला जलविद्युत् आयोजना (२८.९ मे.वा.), सोलुखुम्बु, कोशी	२०८०/०५/१
५	मध्य चमेलिया जलविद्युत् आयोजना (२८.३० मे.वा.), दार्चुला, सुदूरपश्चिम	२०८०/०५/०७
६	हुम्ला कर्णाली जलविद्युत् आयोजना (६१.०२ मे.वा.), हुम्ला, कर्णाली	२०८०/०५/१७
७	नार खोला जलविद्युत् आयोजना, मनाङ, गण्डकी	२०८०/०५/२९
८	लाप्चे-तामाकोशी अर्धजलाशययुक्त जलविद्युत् आयोजना (४० मे.वा.), दोलखा, बागमती	२०८०/०६/०१
९	नलस्याउगाड (नलगाड) जलविद्युत् आयोजना (४१७ मे.वा.), जाजरकोट, कर्णाली	२०८०/०७/१३

सि.नं.	आयोजनाको नाम	स्वीकृत मिति
१०	जगदुल्ला अर्धजलाशययुक्त जलविद्युत् आयोजना (१०६ मे.वा.), डोल्पा, कर्णाली	२०८०/०७/१३
११	बुढीगण्डकी प्रोक जलविद्युत् आयोजना (८१ मे.वा.), गोरखा, गण्डकी	२०८०/०८/२५
१२	सेती नदी-३ (SR-3) अर्धजलाशययुक्त जलविद्युत् आयोजना (८७ मे.वा.) बझाङ, सुदूरपश्चिम	२०८०/०८/२५
१३	ब्रह्मायणी ज.वि.आ. ३६.५२ मे.वा. सिन्धुपाल्चोक, बागमती	०३/०९/२०८०
१४	अपर ब्रह्मायणी ज.वि.आ. ३६.५२ मे.वा. सिन्धुपाल्चोक, बागमती	०३/०९/२०८०
१५	कर्णाली नदी व्यवस्थापन आयोजना (७१.१ कि.मि.) बर्दिया, लुम्बिनी र कैलाली, सुदूरपश्चिम	२०८०/०९/११
१६	सुर्के दूधकोशी जलविद्युत् आयोजना (१८८ मे.वा.) सोलुखुम्बु, कोशी	२०८०/०९/१२
१७	बेतन कर्णाली अर्धजलाशययुक्त जलविद्युत् आयोजना (४३९ मे.वा.) अछाम, सुदूरपश्चिम प्रदेश र सुर्खेत, कर्णाली	२०८०/०९/१७
१८	अपर चमेलिया ज.वि.आ. ५३.८५ मे.वा.	१०/१०/२०८०
१९	उत्तरगंगा जलाशययुक्त जलविद्युत् आयोजना (८२१ मे.वा.) बाग्लुङ्ग, गण्डकी रुकुमपूर्व, लुम्बिनी	२०८०/१०/०२
२०	माथिल्लो तमोर ए जलविद्युत आयोजना ६० मे.वा.	२२/१०/२०८०
२१	धरमनगर सोलार फार्म १५ मे.वा.	१५/१२/२०८०
२२	मिडिल इन्खु ज.वि.आ.	३०/०१/२०८१
२३	दरौंदी नदी PROR ९.८४ मे.वा. गोरखा, गण्डकी	०२/०२/२०८१
२४	तल्लो बरुणखोला ज.वि.आ. १३२ मे.वा. संखुवासभा, कोशी	२१/०३/२०८१

२. सडक, पुल रेल आयोजना जम्माः-८ वटा

सि.नं.	आयोजनाको नाम	स्वीकृत मिति
१	चतरा-लेगुवाघाट (कोशी कोरिडोर) ६२.४२६ कि.मि. सडक निर्माण, धनकुटा, कोशी	२०८०/०५/०७
२	चतरा-मूलघाट (कोशी कोरिडोर) ३५ कि.मि. सडक निर्माण, सुनसरी र धनकुटा, कोशी	२०८०/०५/०८
३	सैनामैना चक्रपथ ३८.९८७ कि.मि. सडक स्तरोन्नति, रूपन्देही, लुम्बिनी	२०८०/०५/०८
४	बुटवल १४-१५ चक्रपथ सडक ८ कि.मि. सडक, रूपन्देही, लुम्बिनी	२०८०/०५/०८
५	दैजी-लिप्ना-जोगबुढा सडक (२० कि.मि.) कञ्चनपुर र डडेलधुरा, सुदूरपश्चिम	२०८०/०७/१२
६	लुम्बिनी-रारा सडकको जाजरकोट-रुकुम खण्ड	०७/१२/२०८०
७	कमला-ढल्केवर- पथलैया सडक १३० कि.मि.	१३/०१/२०८१
८	मेची-महाकाली विद्युतीय रेलमार्गको बुटवल लमही खण्ड ११० कि.मि. रूपन्देही, कपिलवस्तु र दाङ, लुम्बिनी	१८/०२/२०८१

३. सञ्चार उपकरण, भौतिक पूर्वाधार, भवन तथा केबलकार जम्माः- ४ वटा

सि.नं.	आयोजनाको नाम	स्वीकृत मिति
१	Ncell नेपालको सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्ज क्षेत्र भित्र BTS टावर स्थापना	२०८०/०५/१३
२	Development of Export Oriented Agriculture Whole sale market in Butwal, रूपन्देही, लुम्बिनी	२०८०/०६/१२
३	सङ्घीय संसद भवन निर्माण आयोजना, काठमाडौं, बागमती	२०८०/०६/२९

सि.नं.	आयोजनाको नाम	स्वीकृत मिति
४	जिल्ला सदरमुकाम गुरुयोजना अनुसार भौतिक पूर्वाधार निर्माण नवलपुर, गण्डकी	२५/१०/२०८०

४. अस्पताल तथा शिक्षण संस्था-६ वटा

सि.नं.	आयोजनाको नाम	स्वीकृत मिति
१	पतञ्जली आयुर्वेद मेडिकल कलेज एण्ड रिसर्च सेन्टर तथा शिक्षण अस्पताल	२०८०/०६/०१
२	किओच-काठमाडौं बाल अस्पताल (२०० शैया), काठमाडौं, बागमती	२०८०/०६/०७
३	सुर्खेत मेडिकल कलेज पूर्वाधार निर्माण, सुर्खेत, कर्णाली	२०८०/०७/१९
४	युनाइटेड मिसन अस्पताल (२०० शय्या) तानसेन, पाल्पा, गण्डकी	२०८०/०७/२०
५	क्रिमसन हस्पिटल (२०० शय्यामा स्तरोन्नति)	२०८०/०८/१२
६	रविन्द्र मेमोरियल अस्पताल ३०० शय्या धनुषा, मधेश	१९/०३/२०८१

५. होटल जम्मा:-४ वटा

सि.नं.	आयोजनाको नाम	स्वीकृत मिति
१	इन्टरनेसनल हिमालय हस्पिटालिटी एण्ड होटल	२०८०/०४/२४
२	सेन्ट्रल मल विराटनगर, मोरङ, कोशी	२०८०/०५/१२
३	होटल फरेष्ट इन (१६३ शय्या) काठमाडौं, बागमती प्रदेश	२०८०/०९/१७
४	बुढानिलकण्ठ हेरिटेज होटल काठमाडौं, बागमती	२०८०/०९/१७

उद्योग तथा अन्य जम्मा २ वटा

सि.नं.	आयोजनाको नाम	स्वीकृत मिति
१	जयअम्बे स्टिल्स क्षमता विस्तार बाँके लुम्बिनी	२०८०/११/२०
२	गोरखा इको रेड ब्रिक्स, काभ्रे, बागमती	२०८०/०७/१२

पूरक वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन स्वीकृत सङ्ख्या- ८ वटा

सि.नं.	आयोजनाको नाम	स्वीकृत मिति
१	बलाँच-अत्तरिया १३२ के.भी. प्रसारण लाइन कैलाली, सुदूरपश्चिम	२०८०/०४/११
२	लोअर अप्सुवा ज.वि.आ. ५४ मे.वा. संखुवासभा, कोशी	२०८०/०४/१४
३	इसुवा PROR ज.वि.आ. ४०.१ मे.वा. संखुवासभा, कोशी	२०८०/०४/१६
४	तल्लो अरुण ज.वि.आ. ६६९ मे.वा. संखुवासभा, कोशी	२०८०/०७/१४
५	सान्जेनखोला ज.वि.आ. ७८ मे.वा. रसुवा, बागमती	०४/०६/२०८०
६	सुनकोशी-मरिन डाईभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजना रामेछाप र सिन्धुली, बागमती	०७/१२/२०८०
७	काठमाडौं-तराई मधेश द्रुतमार्गको चेनेज ३६०+३५ देखी ८१८.८२+४९ कि.मि. सम्म मकवानपुर बारा, बागमती र मधेश	०७/०१/२०८१
८	सुपर काबेलीखोला ज.वि.आ. १२ मे.वा. ताप्लेजुङ्ग, कोशी	२५/०३/२०८१

वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयारीका लागि क्षेत्र निर्धारण प्रतिवेदन तथा कार्यसूची स्वीकृत कुल जम्माः- २५ वटा

जलविद्युत्, सिँचाइ, सोलार, खानेपानी आयोजना जम्मा-

सि.नं.	आयोजनाको नाम	स्वीकृत मिति
१.	(२५० MWP) ग्रिड कनेक्टेड सोलार	२०८०।०४।२४

सि.नं.	आयोजनाको नाम	स्वीकृत मिति
२	चुमचेत स्यारखोला जलविद्युत् आयोजना (४५ मे.वा.) गोरखा, गण्डकी	२०८०।०४।३२
३	मस्याङ्दी नदी अर्धजलाशययुक्त जलविद्युत् आयोजना (९० मे.वा.), तनहुँ लमजुङ,गोरखा, गण्डकी	२०८०।०५।१२
४	सुपर बुढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजना (३१.५ मे.वा.) गोरखा, गण्डकी	२०८०।०५।१२
५	मार्दी खोला जलविद्युत् आयोजना (३० मे.वा.) मनाङ लमजुङ, गण्डकी	२०८०।०५।२२
६	नौकुण्ड बृहत खानेपानी तथा सरसफाइ आयोजना	२०८०।०६।०१
७	टोम डोगर (बुढीगण्डकी) जलविद्युत् आयोजना (३४.७ मे.वा.) गोरखा, गण्डकी	२०८०।०६।०१
८	माथिल्लो मुगु कर्णाली जलविद्युत् आयोजना (३०६ मे.वा.) मुगु, कर्णाली	२०८०।०६।१७
९	माथिल्लो चुवा लुरूप्य खोला अर्धजलाशययुक्त जलविद्युत् आयोजना हुम्ला, कर्णाली	२०८०।०७।१५
१०	चुवा खोला अर्धजलाशययुक्त जलविद्युत् आयोजना हुम्ला, कर्णाली	२०८०।०७।१५
११	माथिल्लो इन्खु खोला जलविद्युत् आयोजना (२४.२२मे.वा.)	२०८०।०९।०४
१२	सुपर इन्खु खोला जलविद्युत् आयोजना (२४.४१ मे.वा.)	२०८०।०९।०४
१३	इखुवा खोला जलविद्युत् आयोजना (२४.४१ मे.वा.)	२०८०।०९।२२
१४	कालीगण्डकी जलविद्युत् आयोजना (८४४ मे.वा.)	२०८०।१०।१२
१५	सिस्नेरी खानेपानी आयोजना	२०८०।१२।०७
१६	माकाली सेती PROR ज.वि.आ.(५२ मे.वा.) बझाङ्ग, सुदूरपश्चिम	२०८१।०३।१६

भवन, रंगशाला, फोहोरमैला व्यवस्थापन तथा उद्योग आयोजना-४ वटा

सि.नं.	आयोजनाको नाम	स्वीकृत मिति
१	मदन भण्डारी खेलकुद रंगशाला आयोजना झापा, कोशी प्रदेश	२०८०।०७।१४
२	पोखरा विश्वविद्यालय भौतिक पूर्वाधार निर्माण, पोखरा, कास्की, गण्डकी प्रदेश	२०८०।०९।१२
३	राष्ट्रिय किताबखाना तथा मानव अधिकार आयोगको भवन निर्माण आयोजना	२०८०।०९।१६
४	सौर्य सिमेन्ट्स लिमिटेडद्वारा उत्खनन्न तथा सङ्कलन गरिने चुनढुङ्गा खानी आयोजना उदयपुर, कोशी प्रदेश	२०८०।०९।२९

होटल तथा केबुलकार आयोजना- ३ वटा

सि.नं.	आयोजनाको नाम	स्वीकृत मिति
१.	होटल सांग्रिला भिलेज (१५९ शय्या)	२०८०।०४।०१
२.	द एभरेष्ट होटल	२०८०।०४।२८
३.	बुढीमाँ छिम्केश्वरी केबलकार गण्डकी तनहुँ	२०८१।०२।०३

अस्पताल आयोजना- २ वटा

सि.नं.	आयोजनाको नाम	स्वीकृत मिति
१.	जीवन विकास सामुदायिक अस्पताल तथा टेक्निकल एजुकेसन फाउन्डेसनको ३०० शैय्याको अस्पताल, मोरङ, कोशी प्रदेश	२०८०।०४।२४
२	पाटन अस्पताल (१२०० शैय्या) स्तरोन्नति ललितपुर, बागमती	२०८०।०६।१७

पूरक वातावरणीय अध्ययन सहमति - ६ वटा

क्र.सं.	आयोजनाको नाम	सहमति प्रदान मिति
१	बज्रमादी जलविद्युत् आयोजना (२४.८ मेगावाट), कास्की, गण्डकी	२०८०।०४।२४
२	कसुवा खोला जलविद्युत् आयोजना (४५ मेगावाट), संखुवासभा कोशी	२०८०।०४।२४
३	मध्य कालिगण्डकी जलविद्युत् आयोजना (६६.३ मेगावाट), म्याग्दी गण्डकी	२०८०।०५।१७
४	तिप्ल्याङ्ग कालिगण्डकी जलविद्युत् आयोजना (८६ मेगावाट), म्याग्दी गण्डकी	२०८०।०५।१७
६	करुवा सेती जलविद्युत् आयोजना (३२ मेगावाट), कास्की, गण्डकी	२०८१।०१।३१

परिमार्जित वातावरणीय व्यवस्थापन योजना स्वीकृत सङ्ख्या- ६ वटा

सि.नं.	आयोजनाको नाम	स्वीकृत मिति
१	Development of ISWMP & fecal sludge treatment plant कैलाली, सुदूरपश्चिम	२०८०/०४/३०
२	माथिल्लो अरुण ज.वि.आ. को पहुँचमार्ग. संखुवासभा, कोशी	२०८०/०५/११
३	अपरमादी-० खोला ज.वि.आ. कास्की, गण्डकी	२०८०/२५/०६
४	बर्दीबास मेडिकल कलेज महोत्तरी, मधेश	३०/०६/२०८०
५	चिनोखोला ज.वि.आ.७.९ मे.वा. मनाङ, गण्डकी	२५/०८/२०८०
६	नेपाल प्रशासनिक प्रशिक्षण प्रतिष्ठान, काभ्रेपलाञ्चोक, बागमती	१०/१०/२०८०

जरिवाना गरिएका आयोजनाहरू कुल जम्माः- ७ वटा

क्र.सं.	आयोजनाको नाम	जरिवाना रकम	जरिवाना गरिएको निर्णय मिति
१	पतञ्जली आयुर्वेद मेडिकल कलेज एण्ड रिसर्च सेन्टर तथा शिक्षण अस्पताल, धुलिखेल, काभ्रे, बागमती।	१,५१,०००।-	२०८०।०४।२४
२	पाटन अस्पताल (१२०० शय्या) स्तरोन्नति, ललितपुर, बागमती।	१,००,०००।-	२०८०।०४।२४
३	सङ्घीय संसद भवन निर्माण, काठमाडौं, बागमती।	१,५१,०००।-	२०८०।०४।२८
४	होटल फरेष्ट इन, १६३ शैया, काठमाडौं, बागमती।	५,००,०००।-	२०८०।०६।१४
५	जानकी मेडिकल कलेज शिक्षण अस्पताल, धनुषा, मधेश।		२०८०।०७।१२
६	रविन्द्र मेमोरियल अस्पताल जनकपुरधाम, धनुषा, मधेश।	२,५१,०००।-	२०८०।०८।२५
७	रसुवा सुख्खा बन्दरगाह, रसुवा, बागमती।	५१,०००।-	२०८०।१०।१२

अनुसूची-३: आ.व. २०८०/०८१ को बेरुजु फछ्र्यौटको विवरण

आ.व. २०८०/०८१ मा मन्त्रालय र अन्तर्गतका निकायहरूको बेरुजु फछ्र्यौटको विवरण

रु.हजारमा

क्र.सं.	विवरण	जम्मा बेरुजु	जम्मा फछ्र्यौट	प्रतिशत	बाँकी बेरुजु
१	वन तथा वातावरण मन्त्रालय	५६०९८३			५६०९८३
२	वन भू-संरक्षण विभाग	६१३०१५			६१३०१५
३	राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग	३५०७६२			३५०७६२
४	वनस्पति विभाग	१४००४			१४००४
५	वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र	११११४			११११४
६	वातावरण विभाग	१५१०१			१५१०१
७	६ क्षेत्रीय वन निर्देशनालयहरू	-			-
८	तराई तथा शिवालिकको लागि क्षेत्रीय सहयोग इकाइ	-			-
९	रेड कार्यान्वयन केन्द्र	३२६५९			३२६५९
१०	राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम	७०२२			७०२२
११	पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना	६४१६९			६४१६९
	चुरे उत्थानशील आयोजना	४			४
जम्मा		१६५०८३३			१६५०८३३

स्रोत; आर्थिक प्रशासन शाखा, वन तथा वातावरण मन्त्रालय,२०८१

आ.व. २०८०/०८१ मा निगम/समिति/कोष/कम्पनीतर्फको बेरुजु फछ्र्यौटको विवरण

रु. हजारमा

क्र. सं.	विवरण	जम्मा बेरुजु	जम्मा फछ्र्यौट	प्रतिशत	बाँकी बेरुजु
१	वन पैदावार विकास समिति	४५६			४५६
२	राष्ट्रिय प्रकति संरक्षण कोष	१३१६००			१३१६००
३	नेपाल रोजिन एण्ड टर्पेनटाइन	२६९१			२६९१
४	नेपाल वन निगम	१३०५९			१३०५९
५	जडीबुटी उत्पादन तथा प्रशोधन कम्पनी लिमिटेड	१७७			१७७
६	वन पैदावार विकास समिति	३६४६०			३६४६०
७	राष्ट्रपति चुरे तराई मधेश संरक्षण विकास समिति	६४२६९.३३			६४२६९.३३
८	राष्ट्रिय ताल संरक्षण विकास समिति	१२०२			१२०२
जम्मा		२४९९१४.३३			२४९९१४.३३

स्रोत; आर्थिक प्रशासन शाखा, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, २०८१

अनुसुची-४: वन तथा वातवरण मन्त्रालयसँग सम्बन्धित आयोजनाहरू

क्र. सं.	परियोजनाको नाम	मुख्य उद्देश्य	अवधि	दातृ निकाय	कार्य क्षेत्र	कुल बजेट
१	चुरे उत्थानशील आयोजना	एकीकृत रूपमा दिगो प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापन गरी बागमती नदीभन्दा पूर्वको चुरे क्षेत्रका २६ वटा नदी प्रणाली अन्तर्गतका संवेदनशील पारिस्थितिकीय प्रणालीको पुनर्स्थापना र कमजोर अवस्थामा रहेका समुदायको जलवायु उत्थानशील क्षमता अभिवृद्धि गर्ने।	२०२० देखि २०२७	हरित जलवायु कोष (Green Climate Fund)	कोशी प्रदेशः झापा, इलाम, मोरङ, सुनसरी, उदयपुर मधेश प्रदेशः ससरी, सिराहा, धनुषा, महोत्तरी, सर्लाही बागमती प्रदेशः सिन्धुली	रु. ५.५ अर्ब
२	एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन आयोजना	वन तथा वन्यजन्तु संरक्षणका लागि एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापनलाई प्रवर्द्धन गर्ने।	२०२० देखि २०२५	Global Enviroment Facility (GEF)	तराई भू-परिधि क्षेत्रमा अवस्थित बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्र, बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्र, कम्दी जैविक मार्ग, कर्णाली जैविक मार्ग	USD ६,६९७,२४८

क्र. सं.	परियोजनाको नाम	मुख्य उद्देश्य	अवधि	दातृ निकाय	कार्य क्षेत्र	कुल बजेट
३	सुधारिएको वन व्यवस्थापन मार्फत जीविकोपार्जनमा सुधार (Enhancing Livelihoods from Improved Forest Management in Nepal) EnLIFT-2	सामुदायिक तथा निजी वनमा वन व्यवस्थापन कार्यलाई सुदृढ तुल्याउँदै जीविकोपार्जन, सामाजिक न्याय र वातावरणीय प्रभावमा सुधार पुऱ्याउने।	२०१८ देखि २०२४	Australian Centre for International Agricultural Research	काभ्रेपलाञ्चोक र सिन्धुपाल्चोक जिल्ला	AUD १५,०१,६१७।
४	Nepal: Preparation of Biennial Update Report to the United Nations Framework Convention on Climate Change (BUR)	पहिलो Biennial Update Report (BUR) प्रतिवेदन तयार पार्ने।	२०१७ देखि २०२४	Global Environment Facility (GEF)	Nepal	USD ३५२,०००।००
५	पारिस्थितिकीय प्रणालीमा आधारित अनुकूलन आयोजना (Catalyzing Ecosystem Restoration for Climate Resilient Natural Capital and Rural Livelihoods in Degraded Forest and Rangelands of Nepal – EbA II)	मध्य तथा उच्च पहाडी क्षेत्रको वन क्षयीकरण र ह्रास भएको चरनभूमिको पुनरुत्थान गर्न पारिस्थितिकीय प्रणालीमा आधारित जलवायु परिवर्तन अनुकूलन कार्यक्रम सञ्चालन गरी संघ, प्रदेश र स्थानीय तह तथा समुदायको जलवायु परिवर्तन अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि गर्ने। जलवायु परिवर्तन सम्वन्धी संस्थागत एवम् नीतिगत सुदृढीकरण गर्न सहयोग पुऱ्याउने।	२०१८ देखि २०२२ (२ वर्ष Extension -डिसेम्बर २०२४ सम्म)	GEF through LDCF	अछाम जिल्लाको साँफेवगर नगरपालिका, रामारोशन र मल्लेख गाउँपालिकाका ६ वडाहरू, सल्यान जिल्लाको वनगाड कुपिण्डे नगरपालिका र कुमाख गाउँपालिकाका ६ वडाहरू र दोलखा जिल्लाको भीमेश्वर र जिरी नगरपालिका, गौरीशंकर, कालिन्चोक र सैलुङ्ग गाउँपालिकाका ६ वडाहरू गरी १० वटा स्थानीय तहहरू।	USD १६,२८५,४७५

क्र. सं.	परियोजनाको नाम	मुख्य उद्देश्य	अवधि	दातृ निकाय	कार्य क्षेत्र	कुल बजेट
६	जलाधारमा आधारित जलवायु उत्थानशील जीविकोपार्जन आयोजना	जलवायु परिवर्तनजन्य बहुप्रकोप (सुक्खा, बाढी, पहिरो) बाट जोखिममा रहेका समुदायहरूको जीवन तथा भौतिक र आर्थिक सम्पत्तिको सुरक्षा गर्नु र ती समुदायको जीविकोपार्जनमा टेवा पुऱ्याउने।	२०२० देखि २०२४	GEF, UNDP	नेपालको पूर्वी भू-भागको प्रदेश नं. १ का खोटाङ र ओखलढुङ्गा जिल्लाको सीमा क्षेत्रमा पर्ने तल्लो दूधकोशी जलाधार मुख्य कार्यक्षेत्र रहेको छ। यस आयोजना ८ वटा स्थानीय तहहरूका ५१ वटा वार्डहरूलाई समेटेर करिब ८४४ वर्ग किलोमिटर क्षेत्रफलमा फैलिएको छ।	विश्व वातावरण कोष (जी.ई.एफ्) एल्.डी.सी.एफ् कोषः USD ७ मिलियन यु.एन्.डी.पी. (TRACM) USD ९००,०००
७	जैविक विविधता वित्तीय व्यवस्था पहल आयोजना (Bio-Diversity Finance Initiative-NEPAL)	जैविक विविधता क्षेत्रमा लगानी अभिवृद्धिका लागि संस्थागत क्षमता विकास तथा प्राविधिक सहयोग प्रदान गर्ने।	२०१९ देखि २०२६	Government of Germany	नेपालभर	USD १.३ मिलियन

क्र. सं.	परियोजनाको नाम	मुख्य उद्देश्य	अवधि	दातृ निकाय	कार्य क्षेत्र	कुल बजेट
८	वन तथा कृषि सहज कार्यक्रम-दोस्रो चरण	वन तथा कृषि उत्पादक समूहहरूलाई मूलप्रवाहीकरण गर्दै जलवायु समानुकूलित भू-परिधि तथा सुधारिएको जीविकोपार्जनका लागि महिला, युवा, दलित तथा आदिवासीहरूलाई सहभागितामूलक प्रक्रियाद्वारा समावेश गर्ने।	२०१९ देखि २०२५	Forest and Farm Facility-FAO	बागमती प्रदेश-काभ्रेपलाञ्चोक, सिन्धुपाल्चोक, मकवानपुर, चितवन; गण्डकी प्रदेश-नवलपुर; लुम्बिनी प्रदेश-कपिलवस्तु, दाङ, तुल्सीपुर	USD १,१७०,०००
९	समृद्धिका लागि वन	दिगो वन व्यवस्थापनमा सुधार गर्ने, वनबाट प्राप्त हुने फाइदाहरू वृद्धि गर्ने र नेपालको लुम्बिनी प्रदेश र मधेश प्रदेशस्थित छनोट गरिएका पालिकाहरू भित्र हरित ग्याँस उत्सर्जन न्यूनीकरणमा योगदान गर्ने।	सन् २०२१ देखि २०२५	World Bank	लुम्बिनी प्रदेश र मधेश प्रदेश	USD २ करोड ४० लाख

क्र. सं.	परियोजनाको नाम	मुख्य उद्देश्य	अवधि	दातृ निकाय	कार्य क्षेत्र	कुल बजेट
१०	गण्डकी जलाधार जलवायु उत्थानशील आयोजना (GBCRP)	गण्डकी बृहत् जलाधार क्षेत्रमा पारिस्थितिकीय प्रणाली र समुदायको जलवायु उत्थानशील क्षमतामा अभिवृद्धि गरी जलवायु परिवर्तनका असरहरू न्यूनीकरण गर्ने।	सन् २०२१ देखि २०२७	GCF	आयोजनाले गण्डकी नदी बेसिनको ठूलो क्षेत्र समेटेको छ जसमा बडीगाड, बुढीगण्डकी, कालीगण्डकी, सेती-गण्डकी र माडी, मर्स्याङ्गदी, रासी र त्रिशूली गरी सात सव-बेसिनहरू छन्। यस आयोजनाको कार्य क्षेत्रमा मनाङ, मुस्ताङ, म्याग्दी, बाग्लुङ, पर्वत, कास्की, तनहुँ, लमजुङ, गोरखा, स्याङ्जा, पाल्पा, अर्घाखाँची, गुल्मी, रसुवा, नुवाकोट, धादिङ, मकवानपुर, चितवन, नवलपरासी गरी जम्मा १९ जिल्ला रहेका छन्।	USD ३२.७१५ मिलियन
११	जैविक विविधता संरक्षण रणनीति तथा कार्ययोजना तयारीका लागि प्रारम्भिक कार्य सहयोग आयोजना (EARLY ACTION SUPPORT (EAS-Project)	विश्वव्यापी जैविक विविधता संरक्षण खाका अनुरूप नेपालको जैविक विविधता संरक्षण रणनीति तथा कार्ययोजना तयारीमा प्राविधिक सहयोग तथा सहजीकरण गर्ने।	सन् २०२३ देखि २०२४	GEF	Nepal	USD २६४,०००

क्र. सं.	परियोजनाको नाम	मुख्य उद्देश्य	अवधि	दातृ निकाय	कार्य क्षेत्र	कुल बजेट
१२	National Planning for an Inclusive and Effective conservation Approach to Reaching Global Biodiversity Framework Target-3	संरक्षित क्षेत्रमा समावेश हुन नसकेका पारिस्थितिकीय प्रणाली तथा जैविक विविधताको स्व-स्थानीय (In-situ) दिगो संरक्षण र व्यस्थापन गर्ने उद्देश्यले अन्य प्रभावकारी क्षेत्रमा आधारित संरक्षणका उपायहरू (OECMs) क्षेत्र पहिचान र प्रवर्द्धनका लागि मार्गदर्शन सहितको योजना तयार गर्ने।	सन् २०२२ देखि २०२४	GEF	Nepal	USD 160,000।
१३	पूर्व-पश्चिम लोकमार्ग हरित उत्थानशील आयोजना (ACCESS)	हरित उत्थानशील लोकमार्ग करिडोर अवधारणा रणनीति (GRHCCS) तथा कार्यान्वयन योजना (Action plan) को तर्जुमा र कार्यान्वयन गरी उत्थानशील समुदाय, पारिस्थितिकीय प्रणाली, तथा हरित पूर्वाधारको विकास गर्ने।	सन् २०२३ देखि ५ वर्षसम्म	World Bank	बुटवल देखि चन्द्रौटा	USD २१.२ मिलियन
१४	नेपालमा दिगो वन व्यवस्थापन मार्फत जलवायु परिवर्तन अनुकूलन परियोजना	जलवायु परिवर्तन अनुकूलन सम्बन्धी संघीयस्तरमा बनिसकेका नीतिगत खाकाहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न आवश्यक संस्थागत क्षमता विकास गर्ने।	सन् २०२२ देखि २०२७	JICA	गण्डकी प्रदेश अन्तर्गतका पर्वत, तनहुँ र स्याङ्जा जिल्लाका एक एक वटा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह गरी तीनवटा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरू।	जापानी ऐन ४८० मिलियन

क्र. सं.	परियोजनाको नाम	मुख्य उद्देश्य	अवधि	दातृ निकाय	कार्य क्षेत्र	कुल बजेट
१५	रेड कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि युएन रेडको प्राविधिक सहायता	लिफ अधिकारक्षेत्रस्तरीय (LEAF Jurisdiction) रेडप्लस कार्यक्रमको दस्तावेज तयारी र पहिलो अनुगमन प्रतिवेदन तयारीका लागि रेड कार्यान्वयन केन्द्रलाई प्राविधिक सहयोग गर्ने।	सन् २०२६ सम्म	UN-REDD	लुम्बिनी गण्डकी र बागमती प्रदेशको सम्पूर्ण क्षेत्र।	USD ५२०,०००।
१६	USAID स्वच्छ हावा	• काठमाडौं उपत्यकाको वायुको गुणस्तर सुधार गर्न प्रमाणमा आधारित नीति तर्जुमा, कार्यान्वयन र संशोधन गर्न तीनै तहका सरकारको आवश्यकता अनुसार क्षमता र इच्छाशक्ति सुदृढ गर्न टेवा पुऱ्याउने।	सन् २०२१ देखि २०२६	USAID	काठमाडौं उपत्यका	USD १,३०,००,०००।

क्र. सं.	परियोजनाको नाम	मुख्य उद्देश्य	अवधि	दातृ निकाय	कार्य क्षेत्र	कुल बजेट
		• नागरिक तथा नागरिक समाज संगठनहरूको संलग्नता, भूमिका र ज्ञानमा सुधार गर्दै वायु प्रदूषण सम्बन्धी सार्वजनिक चासोको सवालमा नेपाल सरकार र निजी क्षेत्रलाई उत्तरदायी र जवाफदेही बनाउने। • वायु प्रदूषणलाई सम्बोधन गर्न निजीक्षेत्रको संलग्नता र लगानी बढाउने।				
१७	USAID जल जंगल	उद्देश्य १: पारिस्थितिकीय प्रणालीको अवस्थामा सुधार उद्देश्य २: वातावरणीय अपराधको रोकथाम तथा नियन्त्रण र प्राकृतिक स्रोतको सुरक्षण उद्देश्य ३: जलवायु उत्थानशीलता अभिवृद्धि	सन् २०२२ देखि २०२७	USAID	नेपालको मध्यदेखि पश्चिमी भागलाई समेट्ने ४ वटा भू-परिधिहरू: तराई भू-परिधि, चितवन अन्नपूर्ण भू-परिधि, कैलाश पवित्र भू-परिधि र कर्णाली संरक्षण भू-परिधि (प्रस्तावित) मा पर्ने ९० वटा जलाधार क्षेत्रहरू रहेका छन्।	USD ३२.९ मिलियन

अनुसुची-५: स्थलगत फोटो

धाराखोला भू-क्षय नियन्त्रण, कुशे गा.पा-९ जाजरकोट

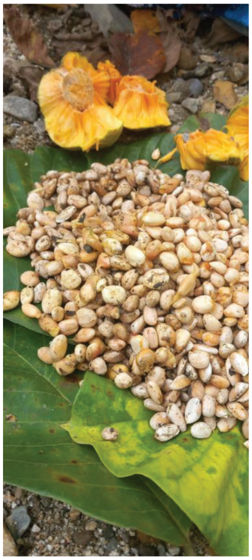

बडहरको बीउ सङ्कलन

खोटे सल्लाको बीउ उत्पादन क्षेत्रमा होर्डिङ्ग बोर्ड

स.व.र. हरूलाई रिफ्रेसर तालिम

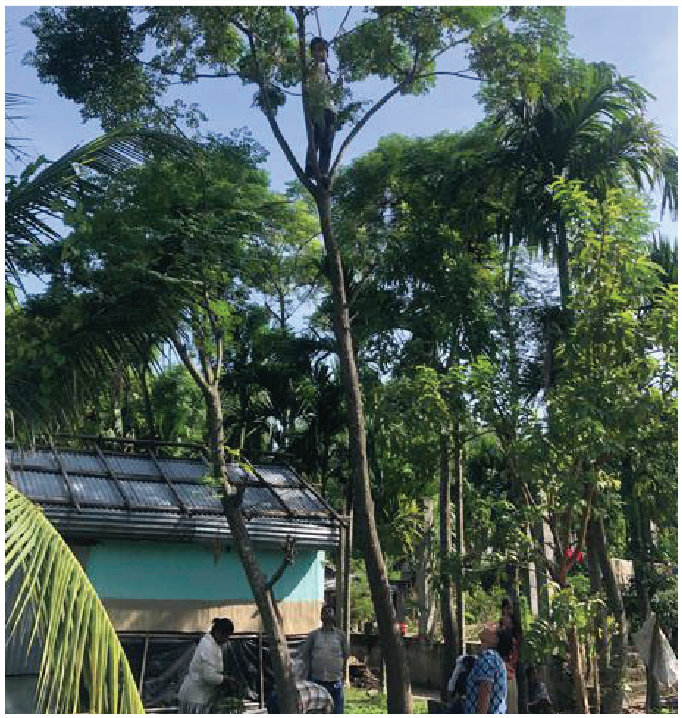

रुखबाट बीउ सङ्कलन कार्य

घाँसे मैदान व्यवस्थापन, बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज

वन्यजन्तुबाट क्षतिको राहत वितरण, शिवपुरी रा.नि.

मेषजालीसहित तरबार निर्माण, बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज

शिवम् सिमेन्टको वातावरणीय अनुगमनको क्रममा

वनस्पति उद्यान व्यवस्थापन तथा जडीबुटी बिरुवा उत्पादन

गल्छी नियन्त्रण कार्य, सिन्धुली

प्रमुख ७ रुख प्रजाति Allometric Equation विकासका लागि भएका कार्यहरू

ANR (Assisted Natural Regeneration) कार्यक्रमको लागि जग्गा तयारी,
बगाहा सामुदायिक वन, कर्जन्हा, सिरहा

शाखा कार्यालय पथलैयामा विभिन्न ऐतिहासिक सम्पदा निर्माणको लागि माग बमोजिमको
विशेष साइजको गोलिया चिरान कार्य गर्दै

दशौं चुरे दिवस, २०८१

सन्चो अटोमेटिक फिलिंग मेसिन

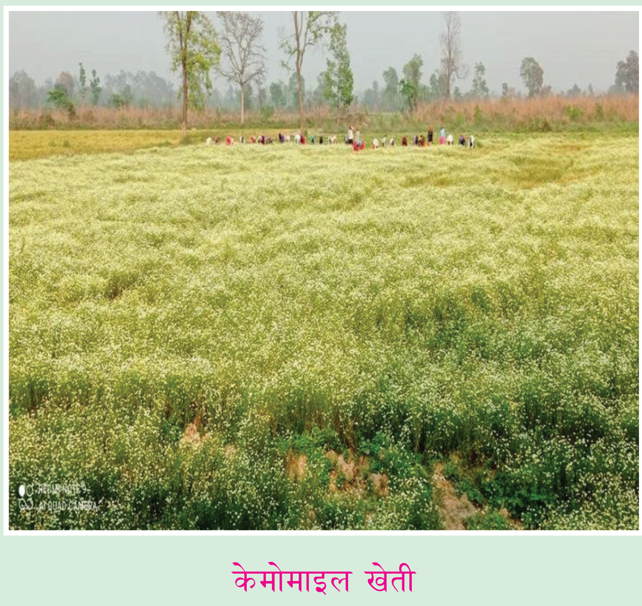

केमोमाइल खेती

नेपाल सरकार

वन तथा वातावरण मन्त्रालय

सिंहदरबार, काठमाडौं

www.mofe.gov.np